ეროვნული ბიბლიოთეკა

Ocak-Şubat 1995 SAYI: 13

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

კულტურული კრებული

ეროვნული ბიბლიოთეკა

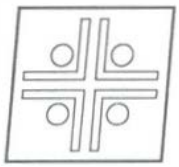

TOTAL

MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ

GÜRCÜSTAN - RUSYA
VE DİĞER
BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU
ÜLKELERİNE HER TÜRLÜ:

* İHRACAT
* İTHALAT
* YATIRIM
* TEMSİLCİLİK

İŞLEMLERİ İÇİN
İNGİLİZCE / RUSÇA / GÜRCÜCE
BİLEN KADROMUZLA
HİZMETİNİZDEYİZ.

TOTAL Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.
Halaskargazi Cad.
Rişvanoğlu Apt. No:59 K:6 D:5
Harbiye – İSTANBUL
Tel: (0212) 231 08 04 - (0212) 233 56 82
Faks: (0212) 233 71 04

çveneburi
Kültürel Dergi

Ocak - Şubat 1995, Sayı 13
(İki Ayda Bir Yayımlanır.)

İMEDİ
Tanıtım, Yayıncılık ve Tic. A.Ş. Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Cahit OKTAY

Yayın Yönetmeni
Fahrettin ÇİLOĞLU

Yayın Koordinatörü
Rüya ÖZKALKAN

Mali İşler Koordinasyon Kurulu
Nuri ÇELEBİ, Fahrettin ÇİLOĞLU
Sabahattin KESKİN, O. Nuri MERCAN,
Cahit OKTAY, Bahri OLGUN,
İberya ÖZKAN

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
N. Mustafa ÇELEBİ, Hasan ÇELİK,
Nihal ÇELİK, Fahrettin ÇİLOĞLU,
Rüya ÖZKALKAN, Tarık SİPAHİ,
Mustafa YAKUT

Adres
Akasya Sok. Şenkur Apt. No:22/7
Pendik-İstanbul
Tel.- :(0216) 390 58 04 - 05
Fax: 390 47 68

Fiyatı
50.000.-TL (KDV Dahil)

Abone Koşulları
Yalnızca Yıllık Abone
300.000.-TL / 13$ / 20 DM
Havale Hesap No:
Posta Çeki Hesap No:
674204-Fahrettin Çiloğlu
Garanti Bankası
Pendik Şubesi – İSTANBUL
6200723/2 No'lu Hesap
İş Bankası
Karaköy Şubesi – İSTANBUL
300131 No'lu Hesap

Dizgi-Ofset Hazırlık
VEGA Yayıncılık & Tanıtım
Tel-Fax: (0212) 638 25 81
Baskı
Ceylan Matbaacılık

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme, ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orjinaliyle birlikte gönderilmelidir.

içindekiler

çveneburi'den

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Dünya'da Ne Kadar Gürcü Var? 3
Fahrettin ÇİLOĞLU

SÖYLEŞİ

Bir Kültür Merkezi KAFKAS EVİ 7
Fahrettin ÇİLOĞLU

SANAT - EDEBİYAT

Nerede Yatmalı 14
Tarık SİPAHİ

YAŞAM-KÜLTÜR

Tarihi ve Coğrafi Bölgeleriyle Gürcüstan :
ACARA 16
Fahrettin ÇİLOĞLU

Babamın Asker Arkadaşı 19
N. Mustafa ÇELEBİ

GÜRCÜCE

Kendi Kendine Gürcüce V 20
Fahrettin ÇİLOĞLU

ETNOGRAFYA-FOLKLOR

Gürcüce Maniler 23
Nihal ÇELİK

ÇOCUK

Deda Ena 25
Rüya ÖZKALKAN

HABER-YORUM

Ankara'da Barış Konferansı 29
Avrupa Kaygılı 29
Kısa Kısa 30
Rüya ÖZKALKAN

çveneburi'den

1995'e Merhaba !..

çveneburi, çeşitli dönemlerde yaşadığı aksaklıklara, yeterli maddi desteği zaman zaman bulamamasına karşın 13. sayısıyla yeni bir yıla girmeyi başardı. Üstelik daha büyük moral ve kitlesel destekle...Öncelikle burada , dergimizin bugüne gelmesinde önemli katkıları olan herkese teşekkür etmek istiyoruz. Bu teşekkür zinciri, dergimize başından beri ilan verenlerden ,yeni ilan vermeye başlayanlara, iyi bir **çveneburi** okuru ve abonesi olandan dergimizi ilgili kişilere ulaştırmada çaba harcayanlara, dergiye zaman zaman yazı yazandan çevirileri ve yazılarıyla sürekli katkıda bulunanlara değin uzanmaktadır. **çveneburi** iki aylık dergi olmasına karşın, iki yıldır bu süreyle çıkmayı başaramadı. Bundan dolayı okurlarını dört bey ay beklettiği oldu. 1995 yılında altı dergi çıkarabilmek için elimizden gelen çabayı göstermeye kararlıyız. Bunu sağlamanın bir yolu olarak da dergimizin sayfalarında azaltmaya giderek 48 sayfa yerine 32 sayfa çıkarmaya karar verdik. Yılın sonunda sizlerle altı dergiyi paylaşmış olmayı umuyoruz. **çveneburi**'nin yıllık abone bedelini de 300 000TL olarak belirledik. Bu yeni sayı elinize geçtiğinde, siz değerli **çveneburi** okurlarının aboneliğinizi yenilemiş olmanızı diliyoruz.

Türkiye'de yaşayan Kafkasya kökenlilerin ilişkilerinin, son yıllarda Kafkasya'da yaşananlara bağlı olarak eskisi ne göre daha iyi olmadığını gözlemlemiş bulunuyoruz. Oysa genel beklentilerin bunun tam aksine Kafkasya kökenlilerin ilişkilerinin daha iyi olması gerektiği yönünde olduğu da bir gerçek. Türkiye'de yaşayan bizler hem yaşadığımız ülkenin köklerimizin geldiği bölgeyle daha iyi ve eşitlikçi ilişkiler kurmasına katkıda bulunabilir hem de burada yaratacağımız iyi ilişkilerle Kafkasya'daki atmosferi olumlu yönde etkileyebiliriz. Bu sayının söyleşi bölümünde konu edilen Kafkas Evi, sanırım bize de model oluşturabilir ve örnek olabilir bu konuda.

Bu sayıda yer alan yazılardan "Dünyada ne kadar Gürcü var" başlıklı değerlendirme, dünyadaki Gürcü nüfusu konusunda hem bilgilendiriyor, hem de sayıları tartışıyor. "Çveneburi" dışından bir kalemden çıkan "Nerede Yatmalı", ünlü ressam Pirosmani üzerine ilginç bir yorum olarak değerlendirilebilir. Gürcüstan'a turistik ve kuşbakışı göz atmayı amaçlayan , bu sayıda Acara ile başladığımız dizi gelecek sayılarda Gürcüstan'ın başka "tarihi-coğrafi" bölgeleriyle sürecek. "Gürcüce Maniler" aracılığıyla sizleri yeni derlemelere yönelmeye davet ediyoruz. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nın Haziran 1995'de düzenleyeceği "Kültürel Çeşitlilik Bakımından Göç" konulu sergi girişimini, **çveneburi** dergisi olarak coşkuyla karşılıyor ve siz **çveneburi** okurlarını bu girişime katkıda bulunmaya çağırıyoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere...

Dünyada ne kadar Gürcü var*

Fahrettin ÇİLOĞLU

Gürcüler, tarihsel olarak kendilerinin sayılan topraklarda yaşıyor ve bu toprakların dışında bir topluluk olarak bulunmuyorlardı. Sonradan Kartveli ülkesi anlamında Sakartvelo (Gürcüstan) olarak adlandırılan bu toprakların dışına çıkmaları ve yerleşmeleri, görece yakın tarihlerde gerçekleşmiştir. Bugün Gürcüstan dışında yaşayan Gürcülerin bulundukları ülkelerdeki varlığı, sürgün, göç (dinsel ve siyasal), tarihsel sınırların değişmesi sonucunda asıl toprakların dışında kalma gibi etmenlerle açıklanabilir. Bu etmenlere bir de, insanları topraklarından zorla koparıp alan köle ticaretini eklemek gerekir.

Gürcüler kitlesel olarak ilk kez İranlılar tarafından yerlerinden edildiler. 16. yüzyılda I Şah Tamaz yönetimindeki Gürcüstan'a giren İranlılar tutsak aldıkları Gürcüleri İran'a götürdüler. Ancak Gürcü halkı en acı günlerini İran şahı I. Abbas döneminde yaşadı. Şah Abbas yalnızca 1616 yılındaki seferinde yalnız Kaheti'den 130 binden çok Gürcüyü sürdü ve İran'a yerleştirdi. Şah Abbas'ın giriştiği bu vahşet ve kıyımı, belki de Hıristiyan topraklarını istila eden hiçbir Müslüman hükümdar uygulamamıştır. Gürcüstan'ın doğusunda küçük bir tarihsel ve coğrafi bölge olan Kaheti, neredeyse insandan arındırılmıştı. Bazı kaynaklarda, İranlıların tarihte Gürcüstan topraklarından 400 binden çok insanı sürerek İran'ın değişik bölgelerine iskân ettiklerine ilişkin bilgilere rastlanır. Bunu karşın İran'ın resmi istatistiklerine göre günümüzde İran'da yalnızca 15 bin Gürcü yaşamaktadır. Hiç kuşkusuz İran'daki Gürcü nüfusu bu sayının çok üstündedir. Ama İran'da nüfus Müslüman ve Müslüman olmayan biçiminde kayıtlara geçirildiği için buradaki Müslüman Gürcülerin gerçek nüfusunu saptamak olanaklı değildir. Nüfus kayıtlarına Gürcü olarak geçen bu 15 bin kişi, anadilinin Gürcüce olduğunu ifade etmiştir. İran'da bugün yaklaşık olarak 50 bin Gürcünün yaşadığı tahmin edilmektedir.

Gürcülerin Gürcüstan dışındaki tarihinden söz ederken Kartli kralı VI. Vahtang'ın 1724 yılında 1200 kişiyle Rusya'ya gitmek zorunda kaldığını da belirtmek gerekir. Bu siyasal göçün önemi, Gürcüstan'ın nüfus kaybından çok, topluluğun aydın ve yönetici kişilerden oluşmasından gelir. Bu entellektüel topluluğun Rusya'ya gitmesi ve orada yerleşmesi Gürcü kültürünün gelişimi açısından büyük kayıp olmuştur.

Gürcüstan'dan nüfusu dışarı taşıyan olaylardan biri de köle ticatetiydi. Fransız gezgin Jean Chardin (1643-1713), 17. yüzyılda Samegrelo'dan (Megrelia) her yıl 3 bin insanın köle olarak satılmak üzere İstanbul'a götürüldüğünü yazar. Böyle bir ticaretin 100 yılda 300 bin insanı ülke dışına taşıdığı açıktır. Gürcü köle ticaretinin bir parçası da Dağıstanlı Lezgilerdi. Lezgiler Gürcüstan'ın Dağıstan'a sınır bölgelerine, Kartli ve Kaheti'ye baskınlar düzenliyor ("Lekianoba") ve tutsak aldıkları Gürcüleri

	1897		1926		1959		1970		1979		1989	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
Gürcüstan	1335	98.6	1788	98,2	2601	96,6	3131	96,5	3433	91,6	3787	95.1
Diğer Eski Sovyet Cumhuriyetleri	18	1.4	33	1,8	91	3,4	114	3,5	138	3,9	194	4,9
TOPLAM	1353	100	1821	100	2692	100	3245	100	3571	100	3981	100

Not: Oransal olarak artış, (1897-1989 arasında % 3.5) Gürcüstan'dan diğer Sovyet cumhuriyetlerine göç olgusunu göstermektedir.

Osmanlı köle pazarlarında satıyorlardı. Osmanlılar da bu köle ticaretine destek veriyorlardı. Köle ticareti, hiç kuşkusuz Gürcü halkının yaşadığı en büyük trajedilerden biri olmuştur. Gürcüstan, köle olarak satılmak üzere kaçırılanlardan dolayı büyük nüfus kaybına uğramış, köle olarak en seçme çocuklar kaçırıldığı için de, kuşakların sağlıklı biçimde sürmesini olumsuz yönde etkilemiştir

Gürcülerin Gürcüstan dışında en yoğun olarak yaşadığı ülke Türkiye'dir. Bugünkü Türkiye Gürcülerinin atalarının yaşadığı bölge, yani tarihsel Gürcüstan'ın güneybatı kesimi 16. yüzyıldan itibaren Osmanlıların eline geçti. Burada Çıldır Eyaleti adı altında Osmanlı yönetimi kuruldu. Çıldır Eyaleti'nin valileri, siyasal erki kalıtsal olarak elinde tutan Gürcü beyleriydi. Müslümanlığı önce bu beyler kabul etti; bölge halkı da zamanla ve 18. yüzyıla değin yayılan bir süreçte Müslümanlaştı. Bu süreç, Müslüman Gürcülerin atalarının kültüründen kopuşun da başlangıcı oldu. Müslüman Gürcüler Osmanlı yönetimi altında kendi dillerinde egitimden tamamen yoksun bırakıldılar. Eğitim için tek yer, Gürcü kültürü ve uygarlığıyla hiçbir ilişkisi bulunmayan medreselerdi. Yeni dinin dayattığı kültürün yanında, Osmanlının özellikle 19. yüzyılda uyguladığı asimilasyon politikası da Müslüman Gürcülerin dil dışındaki "Gürcülüğü"nü neredeyse tamamen alıp götürdü.

"Doksanüç Harbi" (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı), Müslüman Gürcüler için ikinci dönüm noktası oldu. Osmanlı Devleti yenilip, Gürcülerin yaşadığı topraklar Çarlık Rusya'sının eline geçince (dolayısıyla yeniden Gürcüstan'a katılınca), Müslüman Gürcülerin çoğunluğu batıya göç etti. 1879'da başlayan ve sonraki yıllarda da süren bu göçte, Osmanlı "molla"larının propagandasının çok etkili olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilir. Öte yandan Gürcü aydınları da karşı propaganda yürütmüşler, ama sonuç açısından bakılınca başarılı olamamışlardır. Bu dönemde bir "ikilem"le karşı karşıya kalan Müslüman Gürcüler, eğer yerlerinde kalırlarsa (yani Moskof idaresinde) "din elden gidecek", eğer göç ederlerse "Gürcülüklerini yitirecekler"di. Gene sonuç açısından bakınca dinsel öğenin ve düşman korkusunun (çünkü Müslüman Gürcülerin bir bölümü "Ruslara karşı" Osmanlıların yanında savaşmıştı) ağır bastığını ve göçün gerçekleştiğini görüyoruz.

Göç eden Gürcülerin çoğunluğu Karadeniz kıyısı boyunca uzanan bölgeye yerleştiler. Giresun, Ordu, Samsun, Sinop, Tokat, Amasya, Bolu, Sakarya ve Kocaeli'nin yanı sıra Bursa ve Balıkesir illeri, Gürcülerin özellikle ayrı köyler kurarak yerleştikleri yerlerin başında gelir. Sonradan SSCB-Türkiye sınırı kesin biçimini alınca Müslüman Gürcülerin yaşadığı tarihsel topraklar bölündü Artvin ve yöresi Türkiye sınırları içinde kaldı.

Göç eden nüfusun ve Türkiye sınırları içinde kalan nüfusun ne kadar olduğu bilinmemektedir. Resmi verilere bakılırsa Türkiye'de Gürcü nüfusu hiçbir zaman 100 binin üzerinde olmamıştır. 1965 genel nüfus sayımında, anadilinin Gürcüce olduğunu söyleyen 34.330 kişi dışında, 48.976 kişi de en iyi konuştuğu ikinci dilin Gürcüce olduğunu belirtmiştir Türkiye'de Gürcü olmayanlara Gürcüce öğretilmediğine göre bu iki sayının toplamı olan 83.336, bize resmi kayıtlara göre Türkiye'de 1965'teki Gürcü nüfusunu vermektedir

Bu sayının 1965 Türkiye nüfusuna oranı 2.7'dir. Bu oran 1990 Türkiye nüfusuna yansıtıldığında günümüzde Gürcüce konuşan nüfusun yaklaşık 150.000 olduğu ortaya çıkar Ancak Türkiye'deki Gürcü nüfusunun bu sayının yaklaşık 7-10 katı olduğu tahmin edilmektedir. Bu arada anadile dayalı sorulara verilen yanıtların her durumda doğru sonuçlar vermediğini de belirtmek gerekir. Çünkü anadil kavramı halk tarafından her zaman doğru biçimde algılanmamakta, çoğunlukla birinci dil ile ikinci dilden ne kastedildiği karıştırılmaktadır. Örneğin Ukrayna'da 1989'da yapılan nüfus sayımında, 44 milyon Ukraynalının 8 milyondan çoğu anadilini başka bir dil

GÜRCÜLERİN YOĞUN OLARAK YAŞADIĞI ÜLKELERDEKİ NÜFUSU VE DAĞILIMI

ÜLKELER	SAYI	YÜZDE	
		Türkiye'de 1 milyon ise	Türkiye'de 1,5 milyon ise
Gürcüstan	3.787.000	75,2	68,5
Türkiye	1.000.000 - 1.500.000	20,0	27,1
Diğer Eski Sovyet Cumhuriyetleri	194.000	3,8	3,5
İran	50.000	1,0	0,9
TOPLAM	5.031.000 - 5.531.000	100	100

Resmi İstatistikleri Doğru Veriler Kabul Edip Gürcüce Bilmeyi Temel Alarak, Gürcülerin Yoğun Olarak Yaşadığı Ülkelerdeki Nüfusu ve Dağılımı		
ÜLKELER	SAYI	%
Gürcüstan	3.787.000	91,7
Türkiye	150.000	3,6
Rusya	131.000	3,2
Ukrayna	24.000	0,6
İran	15.000	0,4
Azerbaycan	14.000	0,3
Kazakistan	9.000	0,2
TOPLAM	4.130.000	100

(daha çok Rusça) olarak ifade etmiştir.

İçinde yaşadığımız yüzyılın ortalarında bazı araştırmacılar Türkiye'deki Gürcü nüfusunun 300-700 bin dolaylarında olduğunu yazmışlardır. Son yıllarda, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Türkiye'deki gerek Gürcü nüfusu, gerekse öbür Kafkasyalıların nüfusu çok abartılı sayılarla ifade edilmiştir. Gürcülere ilişkin bu türden tahminler 3 milyondan başlayarak 11 milyona değin varmaktadır. Ancak bazı araştırmacıların da kabul ettiği gibi, bizce Türkiye Gürcülerinin nüfusu ancak 1-1.5 milyon dolayında olabilir

Gürcüstan dışında en çok Gürcü nüfusu barındıran ikinci ülke Rusya'dır.1897'de Gürcüstan dışında bütün Rusya'da 18 bin Gürcü yaşıyordu. 1926-1989 arasında, Gürcüstan dışındaki Sovyet cumhuriyetlerindeki Gürcü nüfusu sayısal ve oransal açıdan giderek arttı ve 33 binden 194 bine ulaştı. Bu nüfusun büyük bölümü Rusya'da (131 bin), Ukrayna'da (24 bin), Azerbaycan'da (14 bin) ve Kazakistan'da (9 bin) yaşamaktadır. 1897'de Moskova'da 109 Gürcü yaşarken, bu sayı 1926'da 1.988'e, 1970'te 9.563'e ve 1989'da 19.600'e ulaşmıştır.

Kesin nüfus sayım sonuçlarına ve tahminlere göre Gürcüstan'da 3.787.000 (1989), Gürcüstan dışındaki eski Sovyet cumhuriyetlerinde 194.000 (1989), Türkiye'de yaklaşık 1-1.5 milyon ve İran'da yaklaşık 50.000 Gürcü yaşamaktadır. Ayrıca Fransa, ABD, İsveç, Almanya gibi ülkelerde de küçük gruplar oluşturan Gürcüler vardır. Bu sayılar bize dünyada 5 ile 5.5 milyon arasında Gürcünün yaşadığını göstermektedir. ❑

* a) Gürcüstan'daki Gürcü nüfusu tüm Kartveli (Kart, Svan, Laz-Megrel) nüfusunu kapsar. Türkiye'deki Gürcü nüfusu verilirken Lazlar dahil edilmemiştir

b) Bu yazıda, Anzor Totadze'nın *Sakartvelos Demograpiuli Portreti* (Tbilisi, 1993; Gürcüstan'ın Demografik Portresi) adlı kitabından yararlanılmıştır.

DUYURU

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı olarak Haziran 1995'te İstanbul'da "Kültürel Çeşitlilik Bağlamında Göç" konulu bir sergi düzenleyeceğiz. Burada, tarih boyunca çeşitli bölgelerden Anadolu topraklarına göç etmiş ulusların, etnik toplulukların kendi kültür ve kimliklerini ortaya koyan her türlü malzemeyi sergilemeyi amaçlıyoruz. Sergide Gürcülere de özel bir yer vermeyi arzu ediyoruz. Gürcüler'in Türkiye'ye göç ederken getirdikleri veya yerleştikten sonra geleneksel olarak üretmeyi sürdürdükleri her türlü malzeme bu sergide yer alabilir. Örneğin fotoğraf, desen, gravür, mektup, tapu, ferman, basılı yayın, dergi, kitap, folklorik giysiler, geleneksel ev aletleri, müzik aletleri, zanaat aletleri vb..

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı
Sergi Koordinatörü: Suay Aksoy
Tel: (0212) 230 57 66-233 21 66
Fax: (0212) 234 32 90

KOCAMANLAR

RENAULT YETKİLİ SERVİSİ

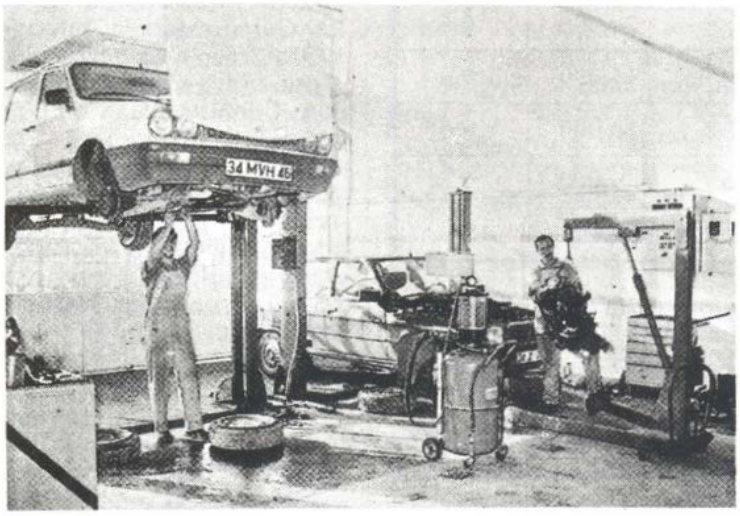

RENAULT tutkunları hep bu adreste buluşuyor!

KOCAMANLAR RENAULT YETKİLİ SERVİSİ
KARTAL OTO SANAYİ SİTESİ C BLOK NO. 11/2 KARTAL/İSTANBUL
TEL: (0216) 353 22 04 / 374 75 40 / 389 60 95 FAX: (0216) 374 75 49

Bir Kültür Merkezi
KAFKAS EVİ

Fahrettin ÇİLOĞLU

Tiflis'in en işlek meydanlarından Özgürlük Meydanı'na açılan ara caddelerden birinde, meydana yakın sayılabilecek tarihi bir binada etkinlik gösteren Kafkas Evi'ne Doğu Bilimleri Enstitüsü öğretim üyesi Sayın Lia Çlaidze'nin önerisi üzerine konuk olduk. Kafkas Evi'nin etkinlik gösterdiği bina eskiden, sanat ve edebiyata gönül vermiş zengin ve oldukça köklü bir aileye aitmiş. Dönemin en ünlü ve seçkin kültür insanlarının sık sık konuk olduğu, hatta sohbet toplantıları yaptığı evin bir bölümü aileye ait eşyalarıyla birlikte olduğu gibi korunmuş. Adeta bir mini müze olan bu bölümdeki eşyaların büyüleyici bir gizemi var sanki. Odanın her yanında hatıralar uçuşuyor adeta. Puşkin'in sık sık kullandığı piyanonun sihirli gibi duran tuşlarına dokunmak ayrı bir heyecan veriyor insana.

Evin diğer bölümünde çeşitli Kafkas halklarının etnografik, folklorik eşyalarının sergilendiği köşeler düzenlenmiş. Kafkas Evi'nin görülmesi gereken bölümlerini gördükten sonra bahçeye bakan balkonda ikram edilen kahveleri içerken kurumun müdiresi Naira Gelaşvili ve Kafkas Evi'nde çalışanlardan o anda orada bulunanlarla tanıştık. Kafkas Evi'nin çalışmaları ve amaçları üzerine konuştuk. İlk sorumuzu Naira Gelaşvili'ye yönelttik:

- Sizi tanıyarak başlayabilir miyiz sohbetimize?

- Ben her şeyden önce yazarım. Öğrenim itibarıyla Alman dili ve edebiyatı uzmanıyım. Çevirmenlik yapıyorum. Gürcüstan Kültürel İlişkiler Merkezinin de müdiresiyim. Bu merkezin adı Kafkas Evi'dir. Çünkü merkezimizin ana ve özellikle önemli uğraşı alanı Kafkas halkları arasındaki ilişkilerdir. Bütün Kafkasya ile edebiyat açısından ilişkiler...

– Kafkas Evi'ni ni nasıl ve ne zaman kurdunuz?

– Bu kurum daha önce adı Gürcüstan Edebi Çeviriler ve Edebi İlişkiler Bürosu olan bir kuruluşun bünyesinden doğdu. 1973 yılında oluşturulan bu çevirmenlik bürosu, o zaman edebi çevirilerin yapıldığı bir merkezdi. Yalnızca önemli edebi değere sahip eserler çevriliyor, edebi değeri olmayanların çevirisine izin verilmiyordu Denetimin yitirildiği son yıllarda ise daha çok pornografik ve polisiye kitaplar çevrilip yayımlanmaya başladı. Oysa az önce belirttiğim gibi daha önce yalnızca yüksek edebi değeri olan yapıtlarla bilimsel çalışmalar yayımlanmaktaydı ve bu çalışmaların eşgüdümü bu büroda yapılmaktaydı. Ama bu kurum dağıldı, binamızın birini yazarlar birliği aldı. Bize de bu ikinci bina kaldı. Personelin çoğunu da elden kaçırmış olduk. Sonra biz burayı yeniden örgütledik, adını da "Gürcüstan Kültürel İlişkiler Merkezi-Kafkas Evi-" koyduk 1990'da. Gürcüstan Edebi Çeviriler ve Edebi İlişkiler Bürosu'nun geleneğini sürdürdük. O zamanlar dünyanın bütün önemli edebiyatçıları ve çevirmenleriyle bağlantılarımız bulunuyordu. Dünyanın hemen hemen bütün büyük kentlerinde bizimle çalışan edebiyatçılar vardı. Bunlar ya Gürcü dili uzmanları ya da Kafkasologlardı. Şimdi ortalığın iyice bulandığı ve Kafkas halkları arasında çeşitli çatışmaların meydana geldiği günümüzde bizim faaliyetlerimiz daha bir önem kazandı. Çünkü bizim faaliyetlerimiz tümüyle Kafkas halkları arasında barışçıl politikaların oluşturulması yönündedir.

- Kafkas Evi'nin yapısından ve çalışmalarından bahseder misiniz biraz?

- Bizim için önemli olan edebi ve bilimsel ilişkilerdir, ama daha da önemlisi insani ve dostluk temeline oturan ilişkilerdir. Kafkas Evi, şu anda Kuzey Kafkasya ve Abhazya başta olmak üzere Kafkasya'nın bütün kentlerindeki dostlar arasında doğrudan ve sıkı ilişkileri sürdüren tek organizasyondur. Bu kurumun bizzat kendisinde hemen hemen bütün Kafkas halklarından uzmanlar bir arada çalışmaktadır. Örneğin Rostam Bey Çeçendir, yar-

dımcısı Aniko Hanım Abhazdır. Şu anda masamıza oturan bey de Osettir. Kısacası burası bizzat küçük Kafkasya'dır. Üç gün önce Fransız Dışişleri Bakanlığı'nın bir temsilcisi merkezimizi ziyaret etti. Kurumumuzu tanıyınca hayretini gizleyemeyerek "Birleşmiş Milletler sizmişsiniz meğer, onlar artık bir şey yapmıyor, onların işini burada siz yürütüyorsunuz" dedi. Burada herkes ait olduğu etnik topluluk ile ilgili işleri yürütüyor. Bizim tüzüğümüzün önemli maddelerinden biri de Gürcüstan'da yaşayan diğer etnik grupların genel kültürel yaşama aktif katılımlarını sağlamaktır. Bu açıdan Gürcüstan'da yaşayıp burada çalışan uzmanların birincil görevi buradaki etnik grupların kültürel faaliyetlerini tanıtmak, desteklemek ve onları Gürcüstan'ın genel kültür hayatına kazandırmaktır. Şu anda maddi sıkıntılar içinde olduğumuz için ancak uzmanlarımızın ve bizimle birlikte çalışan dostlarımızın bulundukları yerde yaptıkları ile yetiniyoruz. Paramız ve ulaşım araçlarımız olmadığı için ülkemizdeki değişik etnik grupların yaşadığı bölgelere bile gezi düzenleme olanağımız yok.

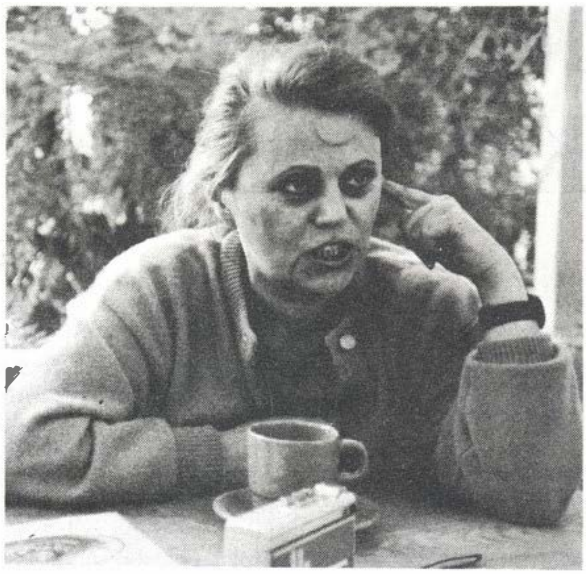

Nana Gelashvili

Biz edebi takvime göre belirlediğimiz gündem doğrultusunda çalışıyoruz. Bütün dünyada önemli kültürel faaliyetler ve kültür adamları ile ilgili tarihler vardır. Biz de bu çerçevede yapacağımız etkinlikleri önceden belirliyoruz ve sonra da bunları gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Örneğin geçtiğimiz günlerde, 15 yıl önce şüpheli bir trafik kazasında ölen, 20.yüzyıl Ermeni şairlerinin en büyüğü olan Parulsevak'ın jübilesini yaptık. Bütün Ermeni aydınları buradaydı. Jübileye Ermenistan büyükelçisini de davet ettik. Yapılan jübileden o kadar etkilendi ki duygularını gizleyemedi, ağlamaya başladı. Bu büyük şairin bu kadar iyi tanındığını ve sevildiğini ummuyordu Şimdi de Fuzuli'nin jübilesi için hazırlanıyoruz. Burada çalışan ve Azerbaycan'dan gelen dostlarımız şu anda bunun çalışmalarıyla meşgul. Bildiğiniz gibi Birleşmiş Milletler 1995 yılını Fuzuli yılı ilan etmişti. Bundan bir süre önce, Kaplan Postlu Şövalye'yi Çerkesce'ye çeviren ünlü bir Çerkes şairin jübilesini yaptık. Gerçekleştirdiğimiz bütün bu faaliyetler basında geniş ölçüde yer almakta ve kamuoyuna mal edilmektedir. Örneğin burada yapılacak olan faaliyetler filme alınacak ve Azerbaycan televizyonunda yayınlanacak. Bu tür şeyler halk arasında büyük memnuniyet ve sevinç yaratmaktadır. Böylece iyi ilişkilerin temeli atılmış olmaktadır.

– Kafkasya'da ya da başka bir yerde başka Kafkas Evi var mı?

– Hayır, şu anda yalnızca Tiflis'te var

– Şube açmak ya da Kafkasya'nın diğer kentlerinde benzeri kurumların oluşturulması düşünülüyor mu?

–Bu çok iyi olurdu tabii. Ancak bunu öncelikle oralardaki insanların kendilerinin düşünmeleri ve önayak olmaları gerekmektedir. Bizim şube açmamız da mümkün. Ben son zamanlarda özellikle Almanya'da böyle bir şube açma fikri üzerinde çalışıyorum. Orada yalnız Kafkasyalılar değil aynı zamanda Türkiye'den Almanya'ya giden büyük bir Kafkas kökenli kitle var. Orada bir Kafkas Evi açılması ve bütün Kafkasya'nın tanıtımının yapılması çok da yararlı olurdu. Almanya'da bir merkez açabilirsek, sürekli sergilerle Kafkas halklarının sanatını ve kültürünü tanıtma ve aynı zamanda insanları kaynaştırma imkânları da yaratılmış olacaktır

- Az önce faaliyetlerimiz tümüyle Kafkas halkları arasında barışçıl politikalar oluşturulması yönündedir dediniz. Barışçıl politikalar oluşturulması yolunda ne tür çalışmalarınız oluyor?

- Burada gerçekten o kadar çeşitli ve değişik boyutlarda işler yapılmaktadır ki saymaya kalksam hayret edersiniz. Oysa şu anda bizi destekleyen pek kimse de yok. Bu gördüğünüz insanlar burada "Kupon"la ücret alıp çalışmaktalar. Maddi olarak elimiz ayağımız bağlı. Geçtiğimiz günlerde Adige folklörünü tanıtıcı bröşür bastırdık. 500 adet broşürün basımı bize 250 dolara maloldu. Bir savaş sürerken, üstelik bu insanlar sizinle savaşıyor-

ken böylesi bir faaliyette bulunabilmek küçümsenecek bir iş değildir. Biz bu broşürlerin bir kısmını Ekim ayında bizzat Adigey'e ulaştırdık. Bize karşı silahla savaşan Adigeler bile çok etkilendiler böyle bir şeyin Tiflis'te yapılmış olmasından. Her zaman böyle olmayabilir, ama biz bize düşen görevi yapıyoruz. Eninde sonunda bu savaşlar bitecek. Bize düşen, asli görevlerimizi kesintisiz sürdürebilmektir. Açıkçası böyle ufak bir kitapçık bütün Kuzey Kafkasya'da politikacılarınızın gayretlerinden daha olumlu sonuç vermektedir. Çünkü politikacılarımız gereken biçimde çalışamıyorlar.

Reel olarak bir Kafkasya politikası da yok bu yöredeki politikacıların. İlişkileri yok gibi ya da kopuk, birbirlerine güvenmiyorlar. Bize ise herkes güveniyor, çünkü biz herkese gerekli olan ve herkesin istediği şeyleri yapıyoruz. Bizim hedefimiz insanı, kültürü ve barışı korumaktır.

-Değişik Kafkas halklarının yoğun olarak yaşıyor olmaları açısından Gürcüstan ile Türkiye arasında bir benzerlik var. Bu bakımdan Türkiye'de yaşayan Kafkasya kökenli insanlara bir mesajınız var mı?

- Şunu söyleyebilirim, yaşamın bir aksiyonu var; nefret her şeyi yıkıyor. Düşmanlık bütün dünyayı yerle bir ediyor, sevgi ve dostluk ise yapıcıdır. Yıkmak için doğmuş güçler her zaman var maalesef. Bunun yanında yapıcı olmak için doğmuş güçler de var. Belli ki Tanrı insan soyunu yaratalı beri bu böyleydi ve böyle de olacak. Biz yapıcı olanların safındayız ve hangi düzen hangi iktidar altında olursa olsun güzel şeyler yapmak için uğraş veriyoruz. Biliyoruz ki Kafkasya'yı içinde bulunduğu durumdan kurtaracak olan dostluk, iyi ilişkiler ve sevgidir. Dünyayı kurtaracak olan da sevgi ve dostluktur. Biz bunun için çalışıyoruz. Türkiye'de yaşayan Kafkasya kökenli insanlara da aynı şeyleri söylüyorum. Politikacılar tarafından körüklenen nefret ve düşmanlıklara hiçbir zaman düşmemelerini tavsiye ediyorum. Eğer mutlaka tavır almak zorunluluğu hissediyorlarsa bu tavır yapıcı, arabulucu, uzlaştırıcı olmalı. İki insan arasında da, halklar arasında da dengeli akılcı bir uzlaştırıcılık rolü oynamak gerekir. Birilerinin safında yer alıp diğerlerine düşmanlık ilan etmek bence çok hatalı bir tutum. Benim diyeceğim bu. Başka bir şey söyleyemem.

Söyleşiye Katılan Kafkas Sivil Çalışanları

- Kafkasya'da bugünkü duruma gelinmesinin nedeni sizce nedir?

- Bunun birçok nedeni var bence. Bunların başında tarihin unutulması geliyor. Rusya İmparatorluğu'na dahil olduktan sonra Kafkas halkları geçmişi unuttu. Kafkas halkları kendilerine birbirlerinden daha yakın başka birilerinin olmadığını ve bundan sonra da olmayacağını unuttu. Örneğin Gürcünün Abhazdan daha yakın kimsesi yoktur ve aynı şekilde şu anda idrak edilmese de Abhazların da Gürcülerden daha yakın kimseleri yoktur. Aynı şey Çerkesler için de geçerlidir. Bu tarihi bilinç yavaş yavaş zayıfladı. Maalesef ülkeler herhangi bir imparatorluğun parçası ve sömürgesi olduktan sonra "böl ve yönet" yöntemine pek karşı duramıyorlar. Bu halkları zaman içinde birbirine düşürmek Rus İmparatorluğu'nun başta gelen politikasıydı ve bugün de sürmekte. Bütün Kafkas halkları, bunu çok iyi bilmelerine rağmen bu oltaya sistematik bir biçimde hep takılıyorlar. Bu da bizim, bütün Kafkas halklarının affedilmez hatasıdır. İmparatorluk her zaman çatışma yaratmak ve ayrılıkları derinleştirmek için kullanabileceği birilerini bulmaktadır.

Bunun dışında, biz de yeni duruma hazırlıklı değiliz. Politize halk değiliz, tecrübemiz yok. Politika üretmesini hâlâ bilmiyoruz. Örneğin Gürcüstan bağımsızlığını yitirip Rusya İmparatorluğu'na dahil olduktan sonra kendi kendisini yönetmedi. Devletin kendisini nasıl yöneteceği konusundaki bilgi ve tecrübe unutulmuş durumda. Sovyet İmparatorluğu aniden yıkılınca, ki henüz yıkılıp yıkılmadığını da tam olarak bilemiyoruz, meydana gelen gelişmeler öyle ani oldu ki kimse ne yapacağını bilemedi. Her şey çok denetimsiz biçimde gelişti. Bu sırada bilinçsizce türetilen abuk subuk sloganlar da Gürcüstan'da Gürcülerle Gürcü olmayanları ya da Gürcülerle

Kuzey Kafkasyalılan karşı karşıya getirdi. Milliyetçilik kokan bu gelişmeler Gürcülerde de, Abhazlarda da, Osetlerde de ve Kafkasyanın diğer halklarında da aynı anda gelişti ve ne gariptir ki bu akımların liderleri her yerde tek ve aynı tipte insanlar oldu. Yaptıklarının tümü ise kendilerine politikacı unvanı bahşeden cahil ve sorumsuz insanların eylemleriydi. Bunlardan bazıları bilinçli, bazıları bilinçsiz olarak, bazıları da özellikle bilinçli olarak bütün Kafkas halklarını karşı karşıya getirecek politikalar izlediler. Örneğin daha önce Güney Osetya diye adlandırılan bölgede yaşayan sıradan bir Osete politik otonomi gerekmiyor. Politik otonomi sıradan vatandaşa hiç bir şey kazandırmamıştır. Buradaki Osetlere gerekli olan kültürel otonomidir. Politik otonomi ise politika ağalığı yapan orada iktidar düşkünü zümreye gerekiyor. Sıradan yatandaşa gerekli olan insan haklarıydı. Bu açıdan Gürcüstan'da yaşayan Osetlerin de, Azerilerin de, Ermenilerin de, Abhazların ya da diğerlerinin de her türlü olanağı vardı. Burada çeşitli etnik gruplara ait okullar hiçbir zaman kapanmamıştır. Her türlü kültürel etkinlik süregelmektedir. Oysa Rusya Federasyonu içinde kalan Kuzey Kafkasya'nın tümünde yalnızca bir tane etnik okul vardı, o da orada yaşayan Gürcülerin ilkokuluydu, düşünebiliyor musunuz? Bizde böyle bir şey hiçbir zaman olmadı. Aksine örneğin Abhazlara hep kendi dillerinde eğitim yapan okullar açmalarını biz söylüyorduk ısrarla. Onlar ise buna gerek duymadıklarını söylüyor ve tüm enerjilerini Rusça eğitim için harcıyorlardı. Günümüzde de çoğunun bilinçaltı Ruslaşmıştır. Bu açıdan bugün en büyük sorun Osetlerde, Abhazlarda ve Kuzey Kafkasya'da Ruslaşmanın güçlü bir ivme kazanmış olmasıdır. Gürcülerde ise böyle bir eğilim yok. Bu yüzden etnik her anlaşmazlık bir üçgen üzerine kuruludur. Gürcü-Abhaz çatışmasında örneğin bir yanda anlaşmazlığı körükleyen üçüncü bir güç, bir yanda Gürcü milliyetçisi, diğer yanda Abhaz milliyetçisi. Bölgede hiçbir anlaşmazlık böylesi bir üçgen dışında gelişmemiştir.

Abhaz sorunu Oset sorunundan tamamen farklı bir olaydır. Osetlerin kendi vatanları vardır kuzeyde. Abhazlar ise bölgenin yerlisidir. Onların anavatanı burasıdır. Bu yüzden Osetlerden farklı olarak onların politik otonomiye de hakları vardır. Onlar herhangi bir yerden gelmediler, onlar buranın otokton halkı olduğu için Gürcüstan'da etnik azınlık kategorisine girmezler. Bu nedenle istiyorlarsa politik otonomi hakları vardır. Eğer tamamen ayrılmak istiyorlarsa, bence buna da hayır demeli, ama ancak hakça bir toprak paylaşı-

NUTEKS
İHRACAT-İTHALAT A.Ş.
ZİRAİ ÜRÜNLER PAZ.

Ali Haydar GÖREN

Barbaros Bulvarı No: 35/4 Beşiktaş/İstanbul/TÜRKİYE
Tel: (0212) 258 20 41 - 258 92 82 Telex 27322 NUEK-TR.
Fax: (0212) 258 22 48

mıyla. Hak ettikleri toprak ise ancak ve ancak sayısal varlıkları oranındadır. Yani onlar orada nüfusun %17'sini oluştururlar. O topraklarda kendileri gibi hak sahibi olan diğer halklar Abhazlara ancak %17 oranında toprak verebilirler. Ben kadınım ve benim için insan ve insan yaşamı her şeyin başında gelir. Eğer Abhazlar Gürcüstan'da Gürcülerle birlikte yaşamak istemiyorlarsa, ben olsam onlara hak ettikleri kadar toprağı verirdim ve alın nereye istiyorsanız oraya gidin derdim. Savaş filan da çıkmazdı. Bilakis ben Abhazların o zaman tam tersine hareket edeceklerini hiç de öyle ayrılmayacaklarını düşünüyorum. Biz ayrılıkçılığa karşı çıktığımız için onların başlarındaki adamlar bu karşı çıkışı istismar ediyorlar. Ben dediğim gibi davranırdım örneğin, ama maalesef ülkeyi kadınlar yönetmiyor.

– Şimdi izin verirseniz sayın Gelaşvili Kafkas Evi'nin çalışanlarından burada bulunanlarıyla da tanışalım. Masada oturuş sıramıza göre sizden başlayalım

– Ben Rostam Hareulidze, Çeçen'im

– Soyadınız?

– Benim doğduğum zaman soyadı yoktu, bunun kaydı tutulmuyordu. Pasaport yoktu. Bu işlerin kaydı başladığında biz artık Gürcüstan'daydık ve Gürcü soyadı almıştık. Şimdi Ahmeta ilinde birkaç Çeçen köyü var, 19. yüzyılın birinci yarısında buraya gelip yerleşmişler. Bu Şamil dönemidir. Şimdi burada yaşayan Çeçenler hem Gürcüce hem Çeçence konuşurlar. Müslümandırlar. 19. yüzyıla kadar Hristiyandılar. Sonradan Müslüman oldular. Sanırım Müslümanlaşma en çok Şamil zamanında oldu. Gürcüler Çeçenlere Kist derdi. Daha sonra Rusça yoluyla Çeçen demeye başladılar, ama Ahmeta'daki Çeçenlere hâlâ Kist demeye devam ediyorlar. Hatta orada bir köyün adını Kistansi koymuşlar. Herkes burasının önceleri bir Çeçen köyü olduğunu sanıyor, ama Çeçenler bu köyde hiçbir zaman yaşamamışlar, bugün de yaşamıyorlar.

– Gürcü Abhaz çatışması sırasında Çeçenistan'lı Çeçenler bölgeye gidip aktif olarak Gürcülere karşı savaştılar. Buradaki Çeçenlerin tutumu ne oldu?

– Buradaki Çeçenler, o sırada bu çatışmada Çeçenlerin aktif olarak taraf olmamaları için çaba gösterdiler. Bu sorunun Çeçenlerle hiçbir ilgisinin olmadığını, Gürcülerle Abhazların bu sorunu üçüncü tarafların dışında daha barışçıl yöntemlerle çözebileceklerini savundular.

– Sizi tanıyabilir miyiz?

– Ben Rusudan Canaşia. Gürcüstan Bilimler Akademisi üyesiyim. Kuzey Kafkas dilleri uzmanıyım. Şu anda özellikle Abhazca ve Ubıhça hakkında, hiç olmazsa bir broşür yayınlamak istiyoruz. Biliyorsunuz Ubıhça bilen de kalmadı. Vatanlarından göçen Ubıhlar göçtükleri yerlerde asimile oldular. Bu yüzden Ubıh folklorunu tanıtıcı çalışmalar yapmak bizim ahlaki görevimiz. Şunu söyleyebilirim ki Tiflis Kafkas dilleri araştırmaları konusunda en yetkin ve en verimli merkezdir. Bu 19. yüzyılda da böyleydi, günümüzde de böyle. Bu konuda tek merkez sayılabilir, çünkü başka yerlerde bu gibi çalışmalar hem sistematik değil hem bütün Kafkas dilleri araştırılmamakta. Bizde Prof. Ivane Cavahişvili'nin özel gayretleriyle Tiflis Üniversitesi kurulduğundan beri bu diller araştırılıyor. Hem bütün Kafkasya'nın tarihini hem de Gürcüstan'ın tarihini iyi araştırabilmek için bütün bu dillerin bilinmesi ve araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle üniversitede Gürcüce dışında öğretilmeye başlanan dil Abhazcadır. 1933'te ise özellikle Prof. Arnold Çikobova'nın gayretleriyle Kafkas dilleri kürsüsü de açıldı. Bu kürsüde Kuzey Kafkasya'da varolmuş ve varolan bütün diller öğretilmekte ve araştırılmaktadır. Aynı zamanda bu diller Bilimler Akademisi'ne bağlı Dilbilim Enstitüsü'nde de geniş ölçüde ele alınmakta ve araştırılmaktadır. Ben de bu enstitünün Kafkas Dilleri Bölümü üyesiyim

Enstitümüzde Kafkas tarihi ve Kafkas etnografyası bölümleri var. Tarih bölümünde bütün Kafkasya'nın ve Kafkas halklarının tarihi araştırılıyor. Etnografya bölümünde ise bütün bu halkların beşeri özellikleri ve yaşam biçimleri araştırılıyor. Batı Adigey kavimlerinden başlayarak Dağıstan boylarına kadar bütün halkların etnografik özellikleri araştırılmaktadır. Günümüzdeki son gerginliklere kadar biz enstitü olarak bu bölgelerin tümüne araştırma gezileri düzenleyip, günlük yaşam biçimlerini, maddi ve manevi kültür biçimlerini, yaşamlarını araştırıyorduk. Bunu günümüzde de sürdürmeye çalışıyoruz. Bu halkların Gürcüstan ile olan ilişkileri bizim için özel bir önem taşıyor. Çünkü başından beri bütün Kafkas halklarıyla komşuluktan başlayarak genetik olarak akrabalık derecelerine varacak boyutta ilişkilerimiz vardır. Daha sonra bu ilişkiler akrabalık ve özellikle süt anneliği yoluyla gelişti. Tarih boyunca Abhaz, Çerkes, Adige ve Kabartayların Gürcüstan'da süt anneleri, aynı şekilde Gürcülerin bu halklardan süt anneleri ve dadıları vardı. Özellikle soylular arasında bu tür ilişkiler çok yaygındı. Bütün bunlar tarihi belgelerde de ve edebiyatta da mevcuttur. Aynı şekilde tüm bu Kaf-

tas halklarında hanedanlar arası evlilikler çok yaygındı. Bu yüzden eski ilişkiler son derece güçlüydü.

- Ben Tamar Uçuko. Çerkesim, daha doğrusu Adigeyim. Biz kendimizi böyle adlandırıyoruz. Tiflis'te yaşıyorum. Eşim Gürcü. Kafkas Evi'nde çalışıyorum, Kafkas Bölümü müdüresiyim. Bölümümüzde çok ciltli Kuzey Kafkas Halkları Folklorü Antolojisi hazırlamaktayız. Aslında bu çalışmaya 1970'li yıllarda başlandı. O tarihten başlayarak bütün Kuzey Kafkasya araştırma gezileriyle taranarak elde edilebilecek her türlü materyal toplandı. Daha sonra bu materyal hem Gürcüceye hem de Rusçaya çevrildi. Şu anda Adige folkloru yayınlanmış bulunmaktadır. Karaçay, Balkar ve Ubıh folkloru da yayına hazırlanmıştır. Aynca kısa zaman sonra Çeçen-İnguş, daha doğrusu Vaynah ve daha sonra da birkaç cilt Dağıstan folkloru yayına hazır hale gelmiş olacak. Bunun dışında bütün bu halkların klasiklerinden başlayarak günümüze kadar gerek şiir gerek düzyazı alanında varolan edebiyat ürünlerini topladık, hem Gürcüce hem Rusça olarak yayına hazırlıyoruz. Bugünün bütün olumsuz olaylarına rağmen biz bu alandaki bağlarımızı koparmayıp yapmamız gereken hizmeti kesintiye uğratmıyoruz. Bugünkü şartlarda çalışmamız çok zor ama burada Adige folkloru hakkında özet bir broşür yayınlamamız bile benim anavatanım olan Adigey'de büyük bir sevinçle karşılandı. Çalışma burada, Gürcüstan'da da çok sıcak karşılandı. Yakında asıl büyük bir cilt Adige (Çerkes) folkloru basılacak. Bu kitabın hazırlık çalışmaları Prof. Cando Bardavelidze'nin yönetiminde sürdürülüyor.

-Ben Cando Bardavelidze. Bilimler Akademisi Edebiyat Enstitüsü Folklor Bölümü başkanıyım. Edebiyatçılar ve dilbilimciler gibi folklorcular olarak bizim de uzun zamandır Çerkes (Adige) ve Çeçenler başta olmak üzere bütün Kafkasya ile çok yakın ilişkilerimiz vardı. En azından günümüze kadar bütün Sovyetler'de Kuzey Kafkas halklarına folklor araştırmacıları yetiştiren tek cumhuriyet Gürcüstan'dı. Bu keşmekeşliğin sürdüğü son yıllarda bile iki Adige'li ve bir Çeçen doktora tezlerini bizim enstitümüzde hazırlayıp tamamladılar. Çok sayıda asistan ve doçent ülkemizde yetiştirildi. Gürcü uzmanları nasıl ciddiyetle hazırladıysak Kuzey Kafkasyalı halkların uzmanlarını da aynı ciddiyetle yetiştirdik. Şu anda da bu alanda burada eğitim görmeye gelmek isteyen çok sayıda Kuzey Kafkasyalı dostlarımız var. Biz kesintiye uğrayan her şeyi canlandırmaya hazırız. Şu anda engel olarak karşımıza yalnızca ulaşım bağ-

Aswood
ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

çveneburi ye yayın yaşamında başarılar diler.

Organize Sanayi Bölgesi 4. Cd. İnegöl / Bursa / TURKEY
Tel : 0.224. 714 86 20 - 22 Fax: 0.224. 714 86 21

lantılarımızın olmayışı çıkıyor. Bu gibi engeller kalktıkça bizim bilimsel çalışmalardaki dayanışmamız belki eskisinden daha güçlü bir biçimde sürecek

Kuzey Kafkas halkları folkloru antolojisini gerçekten uzun zamandır hazırlıyoruz ve bu şimdiye dek yapılan böylesine kapsamlı ilk ve tek çalışmadır. Hem bu çalışma üç boyutta hazırlandı, yani her materyal hem özgün anadilinde, hem Gürcüce ve Rusça yayınlanacak. Bu kitaplar aslında hazırdı, yalnızca kontrol, düzeltme ve baskıya hazırlanması kalmıştı Her cilt 45 formadan oluşan hayli hacimli kitaplar olacaktı. Doğal olarak son yılların maddi yıkımı bizi de güç duruma soktu, çünkü kâğıt bulmak ve basmak hayli güçleşti. Bu yüzden hazırlanan bu kocaman ciltleri öncelikle özetleyip broşürler biçiminde halka ulaştırabiliyoruz. Bilahare ise imkân buldukça geniş kapsamlı ciltler olarak yayımlayacağız. Bu çalışmalarla yalnız Kafkasologlar değil, bütün tarihçi ve etnograflar, dilbilimciler ilgilenmektedir. Çünkü bizler yeryüzünün en eski kültürlerine sahibiz. Bu bölgede yalnızca dünyanın en eski sözlü folkloru değil, aynı zamanda dünyanın en özgün ve eski müziksel folkloru mevcuttur. Örneğin Gürcü müzik kültürü hakkında İoseb Jordania'nın şimdi çıkan kitabı büyük bir kazanç sayılabilir. Bu kitabın içeriği Avrupa'da büyük yankı uyandırdı ve Gürcü müziğinin dünya kültürünün büyük bir kazanımı olduğu değerlendirmeleri yapıldı. Bu Kafkas müziğinin çok büyük bir başarısıdır. Diğer Kafkas halklarının folkloru de aynı ölçüde başarılı ve bilimsel bir biçimde dünyaya tanıtılabilmelidir

– Anna Tsinaria. 1976 yılından bu yana burada çalışıyorum. 1985 yılından itibaren Kafkas Bölümü'nün müdür yardımcısıyım. Bu süre boyunca 40'ın üzerinde değişik kitap yayımlandı. Bütün Abhaz yazarlarla yakın ilişkilerimiz mevcuttu. Son yıllarda bilinen olaylar nedeniyle geçici olduğuna inandığımız bir kesinti meydana geldi. Her şeye rağmen biz çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Biz şu anda Kuzey Kafkas dillerini öğrenmeyi dileyen herkese burada bu dilleri öğretmeye çalışıyoruz.

– Pardon, siz Abhaz mısınız?

– Evet

– Nerede doğdunuz?

– Ben Oçamçira ilçesinde doğdum. Babam Oçamçira'nın Kvitouri köyündendir. Annem Abzubji köyündendir, Kodori yakınlarında bir köydür. Kısacası Abhazca benim anadilimdir ve çok iyi biliyorum. 1956 yılından beri Tiflis'te oturuyorum. Bir Gürcü ile evliyim, üç çocuğum ve torunlarım var. Doğduğum ve uzun zamandır yaşadığım yer arasında ben herhangi bir ayırım yapmıyorum. Burada benim ailem, çocuklarım, torunlarım orada ise kardeşlerim başta olmak üzere bütün diğer akrabalarım var. Meydana gelen olaylar nedeniyle ayırım gözetmeden herkes için üzülüyorum. Nasıl ayırım yapabilirim ki, oğullarım ve kardeşlerim arasında. Onlar bir bütünün parçalarıdır. Bugün benim oğlumun oraya gidememesi veya kardeşimin buraya gelememesi büyük bir trajedidir. Ne yazık ki bunlar duyduğumuz şeyler değil, bizzat yaşadığımız olaylardır. Büyük bir trajedi.

– Ama bu Kafkas Evi'nde barış var.

– Biliyor musunuz bu bizim "Kafkas Evi" herkes için bir nevi sığınak. Biz burada birbirimizi ve herkesi çok seviyoruz. Herkes bir arada kendisini çok iyi hissediyor. Burada gerçek bir Kafkasya atmosferi var. Bu da bizi mutlu kılmaktadır. Biz burada bir ayırım yapmıyoruz, kimsenin etnik kimliğine göre davranmıyoruz Burada insanlık ve insani değerler ön saftadır. Ve biz herkesin mutlu olmasını istiyoruz, herkesin barış içinde yaşamasını istiyoruz.

- Nazire Raçinadze. Ben Ahaltsihe ilçesinin Azur köyünde doğdum. Babamı Adige bölgesine yolladılar çalışmaya. Ben orada büyüdüm. 1944'de bir gece içinde bizi sürdüler. Yalnızca üzerimizdeki giysilerle yola çıkarıldık. Bir buçuk ay yollarda kırıldık, anlatmak çok acı... Yaklaşık iki yıldır burada çalışıyorum. Burada halkımın, yani Meshilerin problemlerini anlatmaya, dile getirmeye çalışıyorum. Bir yandan da yaşadığımız trajediyi anlatan bir kitap yazıyorum. Bizim halkımızın folklorunu, âdetlerini, ananelerini yazıyorum, basılırsa çok iyi oyacak Gelecek ayın onbeşinde bizim sürülüşümüzün 50. yıldönümü. Bugüne kadar oraya buraya gidip yardım istedi insanlar ama yardım alamadılar. Yardım eden yok. Ne olacak bizim halkımıza, insanlarımıza kim yardım edecek bilmiyorum.

– Buradaki çalışmalarınızın bir yararı oluyor mu bu konuda?

– Şöyle oluyor; değişik yerlerdeki çocuklarımızı toplayıp getiriyoruz, cahil kalmasınlar, okusunlar, dillerini öğrensinler diye. Anlasınlar ki Gürcüden dönme Müslümanız biz. Bizim kökümüz bir Gürcülerle. Bizim atababalarımız sonradan Müslümanlığı kabul etmişler. Çocuklarımızı okutursak, burada yerleşirlerse elbetteki iyi olur.

Ekim 1994 ❐

* Gürcüceden Çeviren Hasan ÇELİK

NEREDE YATMALI ?

Tarık SİPAHİ

Evlerimizin duvarlarında tanıdıkların, daha çok da akrabaların büyütülmüş fotoğrafları yer alır. Çeşitli sehpaların üstlerinde, televizyonun ya da radyonun civarında, koridorlarda. Aralarında dergilerden kesilmiş, bazen seloteyple astığımız yağlı boya tablolarının resimleri de bulunur.

5 Mayıs 1862'de Gürcüstan'ın Mirzia köyünde doğar. Yoksulluk. Zorunlu göç. Önce ağabeyi, sonra babası, sonra annesi ölür.Ablası ile öksüz ve yetim kalır. Evlatlık. Okuma yazma öğrenir. Bir şekilde resim yapmaya başlar. Gururlu ve onurludur. Asalak durumuna üzülür. Bir süre bir basımevinde çalışır. 27 yaşında bir tabelacı dükkânı açar. Ticaretten anlamaz. Batar. Demiryollarına frenci olarak işe girer. Batum-Azerbaycan arasında bir çok yeni yer görür. Yük katarında sürekli rüzgâr altında çalışması ve kendine bakmaması yüzünden sağlığı bozulur, üç buçuk yıl. Ayrılır.Biriktirdiği küçük sermaye ile önce el arabasında, sonra da ufak bir dükkânda süt satmaya başlar. Dükkânı kendisinin yaptığı biri siyah, biri beyaz iki inek resmiyle süsler. Beklenmedik başarı kazanır. İşi büyütür, bu arada herkese veresiye verir. İki yıl içinde batar. İçki ve eğlenceye sığınır. 1900 civarında birikmiş parası biter, tamamen parasız kalır. Taşra kentlerine gider para kazanmaya çalışır. Evi barkı, ailesi, kimlik kartı bile yoktur Evi kenti olur, kendini şehirin bir parçası kılar. Nerede resim yaparsa orada yatıp kalkar. Mum ya da gaz lambası ışığında çalışır. Resimlerini ya müşteri çıkarsa satar ya da her zamanki el açıklığı ile komşulara armağan eder. Yanından boyalarının bulunduğu valizi ve muşamba rulosunu hiç ayırmaz. Gururu ve dıkbaşlılığı yüzünden arkadaşları "Kont" adını takarlar.

Astığımız ilk günler bu resimleri seyrederiz, zamanla aradı bir bakarız, sonra da unuturuz. Onlara artık geçerken göz bile atmayız; sessiz ve kendi başlarına dilsiz renkleri, figürleri, kompozisyonları ile yaşar dururlar.

Dar pantolon, ceket, çoğunlukla dik yakalı, yandan düğmeli gömlek ve genişkenarlı şapka giyer. Tüm aşevleri, mandıralar, tren istasyonları, fırınlarda, tavernalarda, meyhanelerde, manavlarda tabelaları asılır. Sokaklar özel galerileri olur. Ne yazık ki çok az örnek günümüze kalır. Boyadığı duvar resimleri ve pencere camları ise tamamen yok olur. Bazen mutfaklarda nispeten sakin, ama genellikle de dükkânın tam ortasında masaları kenara çekip kalabalığın içinde çalışır. Molalarda karnını doyurup şarap içer. Çevreden atılan lafları duymamazlığa gelir bazen de öfkeyle fırçaları yere atıp basıp gider.

Bu arada okuyarak, görerek, dinleyerek pek çok şey öğreniriz resim sanatıyla ilgili. Van Gogh'un kulağını kestiğini bilmeyen var mı? Ya da Mona Lisa'nın asırlardır nasıl gülümsediğini?.. Bilgilerimiz çeşitli bahanelerle artar, yaşamı işte.

Muşamba bulamaz, iyi yağlı boya bulamaz. İçki satışı yasaklanır. Boyalarını gaz sobasının üzerine koyduğu cam parçalarında biriken isle yapar. Bazı Rus ve Gürcü ressamları ona hayran olur bazıları da hiç beğenmez. Yalnızlığı ruh ve fizik sağlığını kaybeder. 1915'de yaşamının son iki yılında çöker, akli dengesini yitirir. Kış ortasında paltosuz gezer. Boya kutusunu yitirir. Boyalarını sırtına vurduğu bir çuvalda taşır. Onu da kaybeder, boyaları, fırçaları cebinde taşımaya başlar. Tek başına içer. Sık sık adres değiştirir. Tek değişmeyen şey resim yapmayı sürdürmesidir. Yardım paralarını hemen içkiye verir. 1917 baharında artık sürekli kafasını, ellerini oynatarak aynı sözleri tekrarlar. Resimleri dergilerde kapak olarak çıkar. Herkes tanır artık onu. 1918'de bir başka kente, Zestafoni'ye gider. Bir şarapçı için bazı resimler yapar. Tekrar Tiflis'e döner. Bir şaraphanenin bölmeyle ayrılmış bir

köşesinde paçavralara sarılıp yatar. Ara sıra bir iki iş yapıp karnını doyurur. Tekrar kaybolur. Adı bilinmeyen bir dilenci olarak hastaneye yatırılır. Kısa bir süre sonra huzura kavuşur. Mezarlığın kimsesizlere ait köşesine gömülür. Mezarı halen de bulunamamaktadır.

Geride adı: Niko Pirosmani ve eserleri kalır

İki dipnotu: 1- Picasso ölmeden kısa bir süre önce Pirosmani'nin portresini yapar 2- Yaşamı filme alınır, son karede boş, yarı karanlık, izbe bir odada boş içki şişeleri arasında resim yapar. Pirosmani ile perde kararır.

Bu arada bazen bir ayrıntı dikkatimizi çeker. Mesela, ünlü Picasso ölmeden kısa bir süre önce bir başka ressamın resmini yapmıştır. Neden acaba? Tamamlanmamış bilgidir öğrendiğimiz ama n'apalım, yaşamımız da eksiklikleriyle düşe kalka geçmez mi? Evet: Bakkal, taze ekmek, sigara, resim, kahvaltı, şehir, köy, yumurta, bilet, düğme, şemsiyesizlik, TV programları, okullar, öğretmenler, aşk, korku, gelecek, gökyüzü, Amerikan polisleri, şehirlerarası otobüsler, bayat yufkalar, beklemeler, umut etmeler, zannetmeler...le sürüp giden hayatımızda bazen de'ressamın biri'yle ilgili bir yazı okur, geçeriz.

❐

* Bu yazı çveneburi ve *Şizofrengi* dergileri için kaleme alınmıştır.

Tarihi ve Coğrafi Bölgeleriyle Gürcüstan

ACARA

Hazırlayan: ***Fahrettin ÇİLOĞLU***

Acara Özerk Cumhuriyeti, Bolşeviklerin Gürcüstan'ı ilhak etmesinden yaklaşık 5 ay sonra, 17 Temmuz 1921'de kuruldu. 3.000 km^2'lik bir alanı kaplayan bölgenin nüfusu 385.000 dolayındadır.Çoğunluğunu Müslüman Gürcüler oluşturur. Özerk Cumhuriyet olmasının nedeni de bu dinsel farklılıktır.Ancak, Acara Özerk Cumhruriyeti 'nin Bolşeviklerce Gürcüstan'ı bölme amacına yönelik bir taktik gereği olarak kurulduğu da ileri sürülür.. Gürcüstan'ın güneybatı kesiminde yer alan Acara topraklarının önemli bölümünü Küçük Kafkasların uzantıları kaplar. Bu dağlar, Acara kıyılarını doğudan ve kuzeyden gelecek rüzgârlara karşı korur.. Batı kesimindeki alçak düzlükler Kolhida Ovası'nın uzantılarıdır. Acara'nın güneyi Gürcüstan'ın Türkiye'ye olan sınırının bir bölümünü oluşturur. Gürcüstan ile Türkiye arasında, Karadeniz kıyısındaki Sarp ve Sarpi sınır kapıları iki ülke arasındaki en hareketli noktadır Çoruh Irmağı boylarında, Türkiye'de yaşayan Gürcüler, sınırın diğer tarafında yaşayan insanlarla yüzyıllardır aynı kültürü, kaderi ve tarihi paylaşmışlardı.

Acara'nın kıyı kesiminde nemli ve ılıman bir iklim hüküm sürer.Burada ortalama sıcaklık ocak ayında 4° C– 6° C arasında, temmuzda 20° C– 23° C arasında değişir. Dağ eteklerinde de aynı iklim hüküm sürer ancak ortalama sıcaklık birkaç derece daha düşüktür. Bölgenin yıllık ortalama yağışı, kıyı kesimlerinde ve dağ eteklerinde 2400 - 2800 mm arasında değişir.

Acara, Batum'daki rafinerinin yanı sıra çay üretimiyle de ünlüdür. Yağışlı iklimine karşın yörenin en önemli turizm merkezidir. Acara'daki en önemli yerleşmeler Batum (Batumi), Kobuleti (Osmanlı egemenliğindeyken Çürüksu), Tsihisdziri, Mahincauri'dir.

Acara, Gürcüstan'ın Hıristiyanlığı ilk kabul eden bölgesidir. 1. yüzyılda Hıristiyanlığı burada ilk tanıtan misyoner Aziz Andreas'tır. Feodal dönemde Acara, hevi denen küçük bölgelere ayrılmıştı. Bu dönemde bölge kültürel açıdan oldukça gelişmişti. Acara, Selçuklu'ların 1080'lerde böygeye girmesiyle birlikte savaşlardan büyük zarar gördü. Bölge 1570'lerde de Osmanlıların eline geçti. Bu tarihten bir süre sonra, bölgenin yönetimini daha sonra da elinde tutacak olan Gürcü beyleri, daha sonra da köylüler İslam dinini kabul etiler. Köylüler açısından İslamlaşma süreci 18. yüzyıla kadar sürdü.

Doksanüç Harbi olarak da bilinen 1877 - 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda bölge Çarlık Rusya'sına (dolayısıyla onun bir parçası olan Gürcüstan'a) geçti. Hemen ardından Müslüman Gürcülerin büyük bölümü bölgeden göç

ederek Anadolu'nun Karadeniz kıyısı boyunca değişik yerlerine yerleştiler. 1918'de Osmanlılar yeniden Acara'ya girerek Batum'u ele geçirdiler. 1918'de Osmanlılar yeniden Acara'ya girerek Batum'u ele geçirdiler. Aynı yıl bağımsız Gürcüstan Cumhuriyeti kuruldu Ardından Batum'a İngilizler yerleşti. İngilizler Transkafkasya'an çekilirken, 9 Temmuz 1920'de en son terk ettikleri yer Batum oldu. 1921'de Gürcüstan'ı işgal eden Bolşevikler kısa bir süre sonra Acara'ya girdiler.

Çolohi Irmağı'nın 5 km. güneyinde ve Batum'un 33 km. kuzeyindeki Kobuleti, Acara'nın ikinci büyük kentidir. 5. yüzyıldan beri Gürcüstan'ın da eski yerleşmelerinden biri olarak bilinir. Kobuleti kıyılarında genişliği 80 m.yi bulan kumsallar vardır. Kıyı boyunca yer alan kozalaklı ağaçlar sıcak günlerde gereksinenden çok gölge sağlarlar.Kobuleti'deki İnturist Oteli'nin (Kolheti Oteli) denizi çok iyi gören bir konumu vardır. 1983'te yapılan otelin 307 odası bulunmaktadır. Deniz kıyısındaki otelden denize girmek, odalarının balkonlarından müthiş manzaraları seyretmek mümkündür

Kobuleti'den güneye doğru kıvrıla kıvrıla inip çıkan karayolu izlendiğinde, Batum'a varmadan önce iki yerleşmeye rastlanır. Bunlardan ilki olan Tsihisdziri'de, 6.yüzyılda, Bizans döneminde kurulan Petra adlı kalenin kalıntılarına rastlanır. Tsihisdziri, turunçgiller plantosyonlarının bulunduğu en önemli yerlerden biridir. Buradan sonraki durak, Batum'a 18 km. uzaklıktaki Çakvi'dir. Çakvi, Gürcüstan'da çayın ilk üretildiği yerdir. Çakvi'de çay ve turunçgiller bahçeleri ile bambu bitkileri oldukça ilgi çeker. Batum'un hemen yakınındaki Mahıncauri de lokantasıyla ünlüdür.

Acara'nın Başkenti Batum ya da Batumi

Acara Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti olan Batum'un nüfusu yaklaşık olarak 137.000'dir Acara nüfusunun yüzde 35'i (yaklaşık üçte biri) burada yaşar. Batum, Sarpi sınır kapısına 20 km. uzaklıktadır. Gürcüce adı Batumi olan kent, Gürcüstan'ın Karadeniz kıyısındaki en önemli limanıdır ve adı, sol yakasındaki ilk yerleşmenin kurulduğu Bat Deresi'nden gelir. Batum Romalılar için de, öbür kentlerle ticaret bağlantısı olan kıyıdaki tek yerleşme olmasından dolayı önemli bir limandı. Batum yöresi 4.yüzyılda Lazika krallığı sınırları içinde kalıyordu. 6-7.yüzyıllarda Bizans ve Pers savaşlarına sahne oldu. Batum'un tarihi, bir bütün olarak Acara'nın da tarihini yansıtır Ortaçağdaki gelişmesi sırasında Osmanlı istilasından zarar gören Batum, 16.yüzyılda Gür-

*BATUM**

Kafkasya'nın Karadeniz sahilindeki en güzel kentlerinden biri olan Batum, ortaçağda orta büyüklükte bir kentti. 11.yy.dan beri kale olarak bilinen kentte bir rivayete göre; Kraliçe Tamara döneminde ilginç bir olay yaşandı. Gürcü birlikleri Batum'a yaklaştığında, Kraliçe Tamara kentin temizliği karşısında o kadar hayrete düştü ki savaşçılarına, uzun yolculukları boyunca ayakkabılarında biriken çamurları temizlemelerini emretti. Ama Kraliçe'nin savaşçıları sayıca o kadar kalabalıktı ki emir yerine getirildiğinde savaşçıların ayakkabılarından çıkan çamurdan koskoca bir tepe meydana geldi. Kraliça Tamara oraya bir saat kulesi yapılmasını önerdi. Oraya yapılan ve Tamara Kulesi diye bilinen kule günümüze kadar korunmuş. Hatta Acara mimarlarının girişimiyle Tamara Kulesi'nde bir de mimarlık müzesi kurulmuş.

Günümüzde Kafkasya'nın tatil merkezlerinden biri haline gelen Batum, aynı zamanda bir kültür merkezidir. Gürcüstan Yazaralar Birliği'nin, Sanatçılar Birliği'nin Acara şubeleri Batum'dadır. Çavçavadze Tiyatrosu, kent halkı ve ziyaretçileri için ilgi odağıdır. Kentte biri ekonomi, biri tarih, biri de mimarlık olmak üzere üç müze vardır. Batum'un bol gölgeli caddelerinde yürüyüşe çıktığınızda, çeşitli zamanlarda kenti ziyaret etmiş seçkin kültür insanlarının anılarına dikilmiş bir çok yapıt görebilirsiniz. Dolfinaryum'da eğitilmiş yunusların günlük gösteri programlarını izleyebilirsiniz. Özellikle kentin çevresindeki oldukça geniş bir alana yayılmış bulunan Gürcüstan Bilimler Akademisi'nin Botanik Bahçesi görülmeye değer güzelliktedir. Ülke çiçekçiliğinin zengin koleksiyonu, coğrafi kökenlerine göre bölümlere ayrılmıştır. Bahçeye asıl özelliğini barındırdığı subtropikal bitkiler, görkemli dev ağaçlar veriyor.

*Vianur Pachulia'nın The *Black Sea Coast of Caucasus* adlı kitapta yayımlanan yazısından özetleyen: **Mustafa YAKUT**

cüler ve Osmanlılar arasındaki savaşlara sahne oldu. Kent, Osmanlı yönetimine girmesinden 19.yüzyılın başlarına kadar gittikçe önemini yitirdi ve yaklaşık olarak 2.000 nüfuslu bir köye dönüştü. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın sonunda Çarlık Rusya (dolayısıyla Rusya'nın bir parçası olan Gürcüstan) topraklarına katıldı. Bu tarihten sonra bir kent ve liman olarak yeniden gelişmeye başladı. 1878-1886 arasında serbest liman olarak kullanıldı. Ardından, Transkafkasya'da kendi politikalarını hayata geçirmek isteyen İngilizler tarafından işgal edildi. İngilizler kenti Temmuz 1920'de terk etti. Bundan yalnızca sekiz ay sonra Noe Jordania ve Menşevik hükümeti Batum'dan denizyoluyla sürgüne gitti.

Modern Batum, subtropikal bitkilerin bulunduğu parkları, plajları, nitelikli turist otelleri, gölgeli bulvarları, eski yerleşmesi ve pazarı, ticaret limanı olan bir kenttir. Bakü'den bir boru hattıyla gelen ham petrolü rafine eden tesisleri vardır. Kent, çay ve turunçgillerin yetiştirildiği bir tarım alanının ortasında yer alır.

Görülecek Yerler

1966'da, Devlet Deniz Ekonomisi ve Oşinografi Enstitüsü tarafından kurulan Akvarium. 1974'de açılan Dolpinarium. Dolphinarium'da mayıstan kasıma kadar günde üç kez yunusların gösterisi izlenebilir. Rustaveli Caddesi'nin sonunda 18 hektarlık bir alanı kaplayan gençlik parkı. Bir gölün dışında parkta değişik türde ağaçlar ve bitkiler dikkati çeker. Acara Müzesi: Bölgenin doğa tarihi, eski silahlar, çeşitli aletler, yerel giysiler sergilenir. Deniz kıyısındaki parta kafeterya, denizi seyrederek zaman geçirmek için ideal bir yer. Gürcüstan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Botanik Bahçesi: Batum'a 9 km. uzaklıktadır. 113 hektarlık bir alana yayılır. Bu bahçeye asıl özelliğini veren subtropikal bitkiler ilk kez 1882'de Çakvi'de yetiştirilmeye başlandı. Botanik Bahçesi 1912'de kuruldu. Yalnızca 1913-1917 arasında Avustralya bölümünde 52 tür okaliptüs yetiştirildi. Botanik Bahçesi, yalnızca Acara'da değil, Gürcüstan'ın tümünde görülmeye değer en önemli yerlerden biridir. ❑

pekplast
ENDÜSTRİYEL
PLASTİKLER
TİC. LTD. ŞTİ

pektaş
İNŞAAT
SAN. VE TİC. A.Ş.

ALİ PEKTAŞ

Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan Cad. No: 101/7 Üstbostancı-İSTANBUL
Tel : (0216) 380 09 09 (3 Hat) - 380 59 60 (4 Hat) Fax : (0216) 380 08 71

Babamın Asker Arkadaşı

N. Mustafa ÇELEBİ

İçmesu Köyü Giresun'un Dereli kazasına bağlı bir dağ köyüdür Orada yaşayanlara 93 muhaciri derler. 93 muhacirleri 1877-78 yıllarında Batum'un Konyaris yöresinden göç etmişler. Tıpkı geldikleri yerler kadar yüksek yerlerde kurmuşlar köylerini Dedem Hacı Mehmed Ali, daha Türkiye'ye göç etmeden gitmiş hacca. Türkiye'ye göç edince köyüne bir cami yaptırmış. Camiyi biri kadın üç Ermeni mimara inşa ettirmiş. O zamanlar hacı yok denecek kadar azmış o çevrede. Babama da bu nedenle Hacışivili (Hacıoğlu) derlerdi. Babam ayrıca Pehlivan Hüseyin ya da Gürcü Hüseyin olarak da bilinirdi. Bana da küçükken kim oldugumu sorduklarında, bu üç isimden birini söylerdim, hangisi daha önce aklıma gelirse.

Dedem Türk-Rus Savaşı'nda şehit olmuş. Amcam da Yunan Savaşı'nda ....Babam evin tek erkeği kalmış. Askerliğini İzmir'de yapmış.Bizim köyden Bandala Muhammet, Hasan Çiçek, Mehmet Mutlu ve Giresun'un Duroğlu Kasabası'dan Duroğlu Hakkı ile birlikteymişler asker ocağında. Savaş sonrası ekmek sıkıntısı, yoksulluk yaşanıyor. Babam bir binbaşının emir eri. Onun tayına bakıyor, güreş tutuyor. Binbaşının çocuğu olmadığından eşiyle birlikte babamı çocukları yerine koymuşlar. Onu gözetip kollamışlar. Sonuçta babam askerliğini tamamlayıp köyüne dönmüş.

Aradan elli yılı aşkın zaman geçmişti.. Bir bayram sabahı telefon çaldı. Telefondaki ses babamın asker arkadaşı Duroğlu Hakkı Amca idi. Beni görmeyi çok istiyordu . Hemen koşup yanına gittim Kızının Erenköy'deki evindeydi. Bizi ayakta karşıladı. Orta boylu 75 yaşlarında güleç yüzlü bir ihtiyardı Babam öleli beş yıldan çok oluyodu. Ama belli ki Duroğlu Hakkı Amca'nın gönlünde hâlâ yaşıyordu. Elini öpüp hayır duasını aldık. Mutlu oldu bizi görmekten. Askerlik günlerinin anılarına döndü . Ve o günlerden söz etti gözleri buğulu. "Biz açlıktan ölüyorduk o zaman neredeyse asker ocağında" dedi. Ve sürdürdü: "Babanın yardımları sayesinde yaşayabildik askerlik süresince. Derken terhis olduk. Trenle Samsun'a geçip oradan da vapurla Giresun'a gideceğiz. Ne varki dört arkadaşın hiç birinde de para yok Babanın 5 lirası var. O zamanki 5 lira ile İngiliz kumaşından bir takım elbise alınıyor. Zaten baban da parayı o nedenle biriktirmiş..Ya kendisine elbise alacak ya da bizi trene bindirecek, karnımızı doyuracak. Varsın elbisem olmasın burada sizi aç bırakmaya gönlüm razı olmaz dedi. Bizi trene bindirdi. Yol boyunca onun parasını harcadık. Samsun'a geldiğimizde babanın parası da bitmek üzereydi. O zaman bana "Hakkı para bitmek üzere ben bir lokanta buldum iki tas çorba içtim. Gel sen de iç. Öbür arkadaşlara da ancak ekmek alabileceğim" dedi. Gittik lokantaya, ben de iki tas çorba içtim. Baban öteki arkadaşlara da ekmek aldı. Vapura bindik. Giresun'a kadar ağzımıza lokma koyamadık. İçtiğimiz çorbalar ve yediğimiz kuru ekmeklerle vardık Giresun'a." Sözlerini noktaladığında Hakkı Amca'nın gözleri yaşlıydı Çok duygulanmıştı. Biz de öyle.

Hakkı Amcayı kaybedeli 5 yıl kadar oluyor. Ama anlattıkları bana hâlâ aynı şeyleri düşündürüyor. Babamın ve arkadaş çevresinin dayanışma ve yardımlaşma duygularını bugün bizlerin yeterince yaşatamamış olması ne acı. Ama çveneburi'nin bu yardımlaşma ve dayanışma duygularını geliştirmede de bir yararı olabileceğini düşünmek ve buna inanmak da bir o kadar umutlandırıcı . ❐

Kendi Kendine Gürcüce
- V -

Hazırlayan: **Fahrettin ÇİLOĞLU**

(Mehute Gakvetili) მეხუთე გაკვეთილი Beşinci Ders

მრავალჯამიერი
(ნაწყვეტი)

შენს ლურჯ მწვერვალებს, თოვლი რომ ფარავს,
თერგს და დარიალს,
ჩემო ქვეყანავ, დიდება მარად,
მრავალჟამიერ!
შენს შმაგ ჩანჩქერებს, მთებიდან ბარად
რომ იჩქარიან,
ჩემო ქვეყანავ, დიდება მარად,
მრავალჟამიერ!

SÖZCÜKLER

ნაწყვეტი	parça, bölüm
მრავალჟამიერ	uzun süre
ლურჯი	mavi
მწვერვალი	zirve, doruk
თოვლი	kar
რომ	ki, diye,için
ფარავს	örtüyor, sarıyor, kaplıyor
თერგი	Tergi (ırmak adı)
დარიალი	Dariali (Gürcüstan'da geçit)
ჩემო ქვეყანა	sevgili ülkem
ქვეყანა	dünya,yeryüzü,ülke
დიდება	görkem
მარად	herzaman, hep, daima
შმაგი	deli, çılgın
ჩანჩქერი	şelale, çağlayan
მთა	dağ
ბარი	ova,
მთებიდან	dağlardan
იჩქარიან	acele ediyorlar
მთებიდან ბარად	dağlardan ovaya

Gürcücedeki durumlardan biri çıkma durumudur (ვითარებითი). Çıkma durumu **ად** eki alır: კაც-ი კაც-ად, ნავ-ი ნავ-ად, ბარ-ი ბარად. Çıkma durumu eki (-**ად**) alan adlarda (gövdede ya da bitiminde) bazı fonetik değişiklik olur. Belirteçimsi bir ad ya yalın nesne (შენს მეგობრად მიგულე-arkadaşım olarak bana saygı göster) ya da belirteçimsi tümleyen (durum ya da yön) (მთებიდან ბარად-dağlardan ovaya) olabilir.

Ad Durumları (ბრუნვები)

			Durum ekleri
1. სახელობითი	(სახ)	Yalın durum	-ი,
2. მოთხრობითი	(მოთ.)	Eden (ergatif) durumu	-მა, -მ
3 მიცემითი	(მიც.)	Yönelme durumu	-ს (ა)
4. ნათესაობითი	(ნათ.)	Tamlayan durumu	-ის (ა), -ს(ი)
5. მოქმედებითი	(მოქ.)	Araç durumu	-ით (ა), -თი
6. ვითარებითი	(ვით.)	Çıkma durumu	-ად, -დ
7. წოდებითი	(წოდ.)	Seslenme durumu	-ო, -ვ

Ad Çekimleri (ბრუნება)

	მხოლობითი რიცხვი (tekil)	მრავლობითი რიცხვი (çoğul)
სახ.	კაც-ი (adam)	კაც-ებ-ი (adamlar)
მოთ.	კაც-მა	კაც-ებ-მა
მიც.	კაც-ს	კაც-ებ-ს
ნათ.	კაც-ის	კაც-ებ-ის
მოქ.	კაც-ით	კაც-ებ-ით
ვით.	კაც-ად	კაც-ებ-ად
წოდ.	კაც-ო	კაც-ებ-ო

ALIŞTIRMALAR

1 Bu sözcükleri çekiniz: გემი, ნავი, შვილი

2. Aşağıdaki cümleleri Gürcüceye çeviriniz:
Kardeşin çocuktur. Babam ve ben avlanmaya gittik. Nino ve Gogi arkadaştırlar. Kızkardeşinin arkadaşı geldi (მოვიდა). Çocuk annesine benziyor.

FAHRETTİN ÇİLOĞLU
Dilden Dine, Edebiyattan Sanata
GÜRCÜLERİN TARİHİ

* Gürcüler Kimdir?
* Dil
* Alfabe
* Din
* Nüfus ve Dağılımı
* Tarih
* Türkiye Gürcüleri
* Edebiyat
* Tiyatro
* Sinema
* Sanat
* Müzik

Aşağıdaki posta çeki hesabına 150.000.–TL. yatırmanız ve posta çekinin fotokopisini dergi adresimize göndermeniz halinde kitap adresinize postalanacaktır.

Posta Çeki Hesap No: Fahrettin Çiloğlu **674204**

GH
MİMARLIK A.Ş.

Meşrutiyet Cad. 35/7 Galatasaray – İstanbul
Tel: (212) 293 15 93 – (212) 293 15 94
Fax: (212) 245 22 81

CEBECİ

matbaacılık ve plastik ambalaj sanayii

Necdet Cebeci

Organize Sanayi Bölgesi And San. Sitesi No: 11 Yukarı Dudullu / İSTANBUL
Tel : (0216) 313 01 02 - 03 / 313 02 61 Fax: (0216) 314 98 81

Gürcüce Maniler

a) ლამაზავ შენ გიძახი
დუკარუკი თულუმა
გოგოსოვეს აშაღი
დეგიძართა ზ-ულუმი

b) მაღლა მაღლა მიფრინავს
ქორაა თუ მერთხალი
გოგოვ შენ გათხოვებენ
ტუგილია თუ მართალი

c) მაღლა მაღლა მიფრინავს
ჩითაა თუ მერთხალი
ლამაზავ შენი თმებზე
მე ვიუო საგარცხალი

* * *

a) სასლისუკან ბროწეული
ტანები ჩამოწეული
ჩემი იაროი მე ვიცნოფ
ქოჩორი ჩამოწეული

b) სახლის უკან ბროწეული
ქონჩოლ ქონჩოლ კიდია
უთხარე შენი ნენეს
მე ნუ გადამკიდია

* * *

მზე ამოვა დილაზე
ზამანე დუნიაზე
მარიღი მიურა უნდა
მუზეგირის ენაზე

* * *

a) ღელე ღელე ეგიარე
ღელე ბალახიანი
ერთი გოგო დეგნახე
ლოყა ტალახიანი

b) ეოქლუხი დავჭარე
ამოვკერე იანიდან
ბევრი შეე მესმის
გული მეწვის შენიდან

* * *

გაღმა წაბლის ყოვუხში
შენ თაგვი და მე კავი
წუხანდელი სიზმარში
იაროვ შენთან ვიუავი
გამეცვეიძე არ იუვ
ვიტირე და ვიუავი

* * *

a) ოკორიანი ხუბუნხე
ფურული მე ვარ ლამაზავ
შენ ვინმეს არ შენედო
შენი მე ვარ ლამაზავ

b) ოკორიანი ხუბუნხე
იელეკი მიგიხთება
ლამაზავ შენი ნენეი
მეც ნენეი გიმისთება

c) ოკორიანი ხუბუნხე
იღნეითა მეგიარონა
ლამაზავ თქვენი სახლში
სიმღერაით გივიარონა

* * *

სიგარას სუნი მეცა
ერთი ცეცხლი მემეცა
მაგრე რომ არ იყავი
შენ ვისი თვალი გეცა

* * *

ერთი სიძღერა თქვა
ასული და დასული
ჩვენით ოფლი მოქსოცავ
მოუალიალი მოსული

* * *

დამწვარი ვარ დამწვარი
შენ ნუ დამწვავ ლამაზავ
დამწვარი ჩემი გული
ბოსნე ტირის ლამაზავ

* * *

ქვეღი ციცი წუალზე
ვერ დავთვალე ხეები
არ დეიმწუო ლამაზავ
განავალი დღეები

Derleyen: Nihal ÇELIK

Kaynak kişiler: Rabiye Demirbaş
1936, Karaçam / Geyve
Zekiye Mercan - 1931, Derbent /İzmit

(*) Karşılıklı söylenen maniler a, b, c biçiminde ifade edilmiştir

çveneburi'den Çağrı

Türkiye'de, Artvin ili dışındaki yerlerde yaşayan Gürcülerin göçlerinin üzerinden yaklaşık 115 yıl geçti. Bu uzun süreye karşın, Türkiye'de yaşayan Gürcülerin, Gürcü kültürüne özgü değerleri günümüze değin taşıdıkları, İnegöl (Bursa) yöresinde rastlanan örneklerden de anlaşılmaktadır. Ancak bu değerlerin sözlü aktarıcısı olan kişilerin sayısı giderek azalmaktadır. **çveneburi** dergisi bu kültürel değerleri, tamamen yok olmadan, saptama ve koruma, saptanan değerleri yazılı literatüre geçirme amacı taşımaktadır

Bir **çveneburi** okuru olarak, yörenizde rastladığınız Gürcüce şarkı, şiir, mani, atışma, kocakarı duası, destan, masal, öykü, bilmece, atasözü, efsane, büyü duası gibi kültürel örnekleri, kasete kaydederek ya da Gürcü alfabesiyle yazarak ya da Gürcü alfabesine uygun bir transkripsiyonla Latin harfleriyle yazarak elden ya da posta yoluyla bize ulaştırın. Bu ürünler **çveneburi** dergisinde, derleyenin ve kaynak kişinin adıyla yayımlanacak; ayrıca derlemenin yayımlandığı sayı derleyen kişiye ücretsiz olarak gönderilecektir.

Kaynak kişinin

Adı .....
Soyadı .....
Gürcüce Soyadı ya da aile adı .....
Doğum tarihi ve yeri .....
Ailesinin göç ettiği bölgenin (kent, köy) adı ve göç tarihi .....
Adresi .....

Derleyenin

Adı .....
Soyadı .....
Adresi .....
Telefonu .....

İREM TİCARET - İREM LIMITED COMPANIA

İthalat ve İhracat Dahili Ticaret

Gürcüstan Cumhuriyeti ile
yapılan ithalat, ihracat ve
yatırımlar konusunda
altı yıllık deneyimiyle
hizmetinizde.

İstanbul Tel: (0212) 527 68 52 Fax: (0212) 527 85 94
Tiflis Tel: (8832) 38 70 40 - 38 95 85 Batum Tel: (88200) 32 846

Deda Ena

Hazırlayan: ***Rüya ÖZKALKAN***

ვ — v

ვ — g

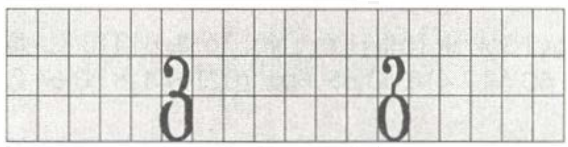

იხვი	ördek	ვარე.....	düzlük-ova
თავი	baş	თაგვი.....	fare
შავი	siyah	გოგო	kız
ხევი	dere	გემი	gemi
ხახვი	soğan	გივი	özel ad
თავთავი	başak	მისი	onun
ხმა	ses	გოშია	köpek yavrusu
სათამაშო	oyuncak	სოხუმშია	Sohum'dadır
მაია	özel ad		

აი თავი. ხუთი იხვი. ის კუა. აი შავი იხვი. ეს ისა შავია.
შავი თუთა. თეო მუშაა. ოთხი კუ. აი თაგვი. ეს ხევია. ის ვაკეა.
მაიას იხვი შავია. აი გემი. ის თაგვია. თაგვი მახეშია.
ეს მისი სათამაშო უთოა. ეს გივის სმაა.
აი სამი გოგო. გემი სოხუმშია.

HAZAR GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ

İTHALAT İHRACAT NAKLİYAT İÇ VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ.

İlker AYDOĞAN
Gümrük Müşavirı

Kırtasiyeci Sokak Tatlı Han. No: 16/3 81310 Kadıköy - İSTANBUL
Tel: (0216) 418 6064 / 418 6065 Fax: (0216) 418 6064 Çağrı : (133) 264 66 58

OSMAN OĞULLARI

OSMANOĞULLARI

KERESTE-KAVAK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

MEHMET VE NURETTİN ÇELEBİ

Hacıyakup Köyü Tel: (374) 713 33 09 Gölyaka - BOLU

ფ ——— p

ღ ——— z

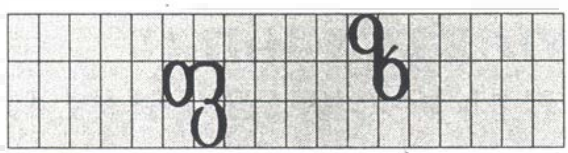

ფეხი.....	ayak	კოვ'ხი.....	kaşık
თეფში	tabak	ეზო	bahçe, avlu
თოფი.....	tüfek	მზე	güneş
ვეფხვი.....	kaplan	ზაზა.....	özel ad
სუფთა.....	temiz	ზუთხი	mersinbalığı
ოფოფი.....	ibibik,hüthüt, çavuşkuşu	გაზეთი.....	gazete
		'ხვავი..	çığ, heyelan
ძაფი	iplik	თამაზ.....	özel ad
თევზი.....	balık		

აი ოფოფი. აი შავი ძაფი. გივის თეფში სუფთაა.
ეს სათამაშო თოფი გოგისაა. ეს თოფი თეოსია.
აი შავი ოხა. 'ხუთხი თევზია. ეს გაზეთია.
ეს ე'ხო ზაზასია. ათი ვეფხვი.
აი 'ხვავი. ის თამაზის გაზეთია.

YENİCE®

YAPI ÜRÜNLERİ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

ÖNCE YENİCE YAPAR, SONRA DİĞERLERİ...

* ***YENİCE LÜX METAL BANYO AKSESUARLARI***

* ***YENİCE DUROPLAST MELAMİN AKSESUARLARI***

* ***MELAMİN KLOZET KAPAKLARI***

* ***YENİCE REZERVUAR İÇ TAKIMLARI*** *(TSEK Belgeli)*

* ***YENİCE FLEXIPLE KROM NİKEL HORTUMLARI***

Merkez Satış Müdürlüğü:
Atatürk Cad. Merdivenköy Yolu
Sk. No: 39 Küçükbakkalköy-İST
Tel: (0216) 380 70 74
Fax: (0216) 380 69 99

Ankara Bölge Müdürlüğü:
Rüzgarlı Celal Atik Sk. No: 4/32
Köseoğlu İş Hanı Ulus-ANKARA
Tel: (0312) 324 24 99
Fax: (0312) 324 24 99

İzmir Bölge Müdürlüğü:
Gaziler Cad. Batı İş Merkezi
No: 367/F Yenişehir-İZMİR
Tel: (0232) 459 69 10
Tel-Fax: (0232) 457 16 57

İMES SAN. SİTESİ A BLOK 104 SK. NO: 14-39 DUDULLU-İSTANBUL
TEL: (0216) 364 39 29 - 364 39 58 FAX: (0216) 364 39 58

Ankara'da Barış Konferansı

Ankara'da dün başlayan uluslararası bir konferans, bölge ülkelerinin temsilcilerinin yanısıra NATO, AGİT gibi kurumlarla yetkililerini biraraya getirdi. *Yeni Yüzyıl* gazetesinin 24 Şubat tarihli sayısında yer alan "Ankara'da Barış Konferansı" başlıklı haberde konferansa katılanların düzeyi ve yelpazesi gözönüne alındığında bir bilimsel toplantıdan çok bir "barış konferansı" havasının olduğu belirtildi. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı ile Dış Politika Enstitüsü tarafından düzenlenen konferansın konusu "Güney Kafkasya'da Güvenlik, İstikrar, Refah ve Karşılıklı Bağımlılık"tı. Haberde yer alan bilgilere göre 23 Şubat'ta yapılan ilk oturumda, Azerbaycan adına Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in dış politika konularındaki danışmanı Vefa Gulizade, Gürcüstan adına Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin güvenlik konularındaki danışmanı Arçil Gegeşidze, İran adına Dışişleri Bakan Yardımcısı Abbas Maleki, Rusya adına Dışişleri Bakanlığı Batı Avrasya Bölüm Başkan Yardımcısı Igor Sevastianov ve Türkiye adına Dışişleri Bakanlığı Balkanlar ve Kafkasya ile İlişkiler Genel Müdürü Ömer Ersun katıldı. Haberde Toplantı'nın Ermenistan Devlet Başkanı Levon Ter Petrosyan'ın danışmanı Jirair Libaridyan ise sis nedeniyle Kars'tan Ankara'ya gelemediği belirtildi. Toplantının Türkiye ile Ermenistan arasında gözle görülür bir yumuşamanın yaşandığı bir döneme rastgelmesinin dikkat çekici olduğuna işaret edildi.

Avrupa Kaygılı

Cumhuriyet gazetesi'nin 5 Ocak tarihli sayısında çıkan "Rusya'ya Tepkiler; ABD 'anlayışlı' Avrupa Kaygılı" başlıklı haberde Çeçenya'da süren savaşla ilgili olarak ABD, Batı Avrupa ülkeleri ve İran ile Pakistan'ın konuyla ilgili eleştirileri yer aldı.

Habere göre ABD, Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in "Çeçenya'daki amaçlarına değil taktiklerine karşı. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mike Mc Curry, Moskova'nın savaş ve sivillerle ilgili Cenevre sözleşmesine uymasını istediklerini söyledi. Almanya Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel, Çeçenya'daki kriz karşısında Batılı ülkelerin "soğukkanlı ve ölçülü" tepki göstermelerini istedi. Kinkel, Çeçenya'daki krizi hem Rusya hem de Çeçenya için bir trajedi olarak niteledi. Fransa Dışişleri Bakanı Alain Juppe, Boris Yeltsin'in Çeçenya'da güç kullanmasını eleştirerek Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden Yeltsin'den bu tavrı için hesap vermesini istemelerini söyledi. Juppe, "Çeçenya Rusya'nın içişleriyle ilgili bir meseledir. Ancak Budapeşte'de tüm ülkelerin içişlerinde uygulamaları gereken bir dizi kuralı içeren iyi muamele yasasını imzaladık." dedi. İran basını da Rusya'yı sert biçimde kınadı. Çeçenya'da Müslümanlara karşı katliam yapıldığı belirtildi. Pakistan Dışişleri Bakanlığından yapılan açılamada da Çeçenya'daki yıkım ve felaketten derin kaygı duyulduğu; Çeçenya krizine barışçı çözümden başka çözüm yolu bulunmadığı kaydedildi.

Kısa Kısa ...

Hazırlayan: ***Rüya ÖZKALKAN***

Çeçenya Dışişleri Bakanı Şemsettin Yusuf Türkiye'ye basından gizlenen bir ziyaret yaparak, Rus saldırısına uğrayan ülkesine büyük boyutta yardım malzemesi gönderilmesini istedi. Yusuf'un bir günlük ziyaretinde Kuzey Kafkasya Dernekleriyle görüşerek geniş kapsamlı insani yardım kampanyası başlatılması talebini ilettiği, ancak Türk yetkilileriyle biraraya gelmediği belirtildi.

(*Yeni Yüzyıl*, 7 Ocak)

Türkiye Rusya'yı uyardı. Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Vadim Kuznetsov, dün dışişleri bakanlığına çağrılarak Çeçenya'da artan can kaybı ve çatışmaların yayılması konusunda Türkiye'nin duyduğu endişe iletildi.

(*Yeni Yüzyıl*, 9 Ocak)

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Butros Gali, Abhazya konusunda Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporda "sorunun çözülmekten uzak olduğunu bildirdi. "Müzakereler bir yıl önce başlatıldı ancak ilerleme yok" diyen Gali Abhazya'nın siyasi statüsünde uzlaşmaya varılamadığını belirtti.

(*Yeni Yüzyıl*, 11 Ocak)

Çeçenlerin lideri Dudayev, Grozni'de ilk kez bir basın toplantısı yaptı ve Ruslarla barış görüşmelerine hazır olduklarını ancak sayaştan da kaçmayacaklarını açıkladı.

(*Yeni Yüzyıl*, 12 Ocak)

Abhazya'yı yeniden Gürcüstan'a bağlamak üzere eylem başlatarak Tiflis'ten Abhazya sınırındaki Zugdidi'ye doğru yürüyüşe geçen bin kişilik aşırı milliyetçi bir Gürcü grubu Gürcü güvenlik güçleri tarafından tutuklandı. Tutuklananlar arasında milliyetçi grubun lideri, eski Savunma Bakanı Tengiz Kitovani de bulunuyor. Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ise bu hareketi bir provakasyon olarak niteledi

(*Yeni Yüzyıl*, 15 Ocak)

Çeçen direnişinin simgesi Başkanlık Sarayı Rusların eline geçti.

(*Yeni Yüzyıl*, 20 Ocak)

Vatikandan yapılan açıklamada, Çeçenistan krizinin çözülebilmesi için tek yolun diyalog başlatmak olduğu belirtilerek, insan haklarının bir ülkenin iç sorunu olarak değerlendirilemeyeceği kaydedildi.

(*Yeni Şafak*, 23 Ocak)

Gürcüstan'ın eski Savunma Bakanı Giorgi Karkaraşvili ile eski Savunma Bakanı yardımcısı Paata Datuaşvili, Moskova'da silahlı saldırıya uğradı. Saldırıda Karkaraşvili ağır yaralandı, Datuaşvili ise öldü.

(*Yeni Yüzyıl*, 26 Ocak),

Gürcüstan'ın başkenti Tiflis yakınlarında bir Rus askeri karargahına bombalı saldırı düzenlendi Bütün şehirden duyulabilen patlamada binanın camları kırıldı. Ölen ya da yaralanan olmadı.

(*Yeni Yüzyıl*, 27 Ocak)

Gürcüstan'da Rus sınır muhafızlarına ait bir karargahın önünde bir bombanın patlaması sonucu iki Rus askeri yaralandı. Gürcüstan İçişleri Bakanlığı sözcüsü, "bazı kimseler Gürcüstan ile Rusya arasındaki ilişkileri bozmak istiyor." dedi.

(*Yeni Yüzyıl*, 31 Ocak)

Rus ve Çeçen komutanlar ağır silahları kapsayan bir ateşkeste anlaştı. Çeçen direnişçilerin komutanı Aslan Merhedov ile Rus general Anatoli Kulikov arasında İnguşya'da gerçekleşen görüşme sonunda taraflar uzlaştı. Görüşmeler devam edecek.

(*Yeni Yüzyıl*, 14 Şubat)

Dudayev, Çeçen gerillaların, Rusya'daki hedeflere saldıracağını söyledi. Bu eylemlerin terörizm olarak nitelenemiyeceğini söyleyen Çeçen lider, sivilleri hedef olmayacaklarını vurguladı.

(*Yeni Yüzyıl*, 19 Şubat)

Moskova, Rus ve Çeçen komutanlar arasında sağlanan ateşkesi, Çeçen güçlerinin ateşkese rağmen Grozni'ye saldırılarını sürdürdükleri gerekçesiyle uzatmadı

(*Yeni Yüzyıl*, 20 Şubat)

AKKA Rusya'ya dar geliyor. Rusya Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Vladimir Semyonov, AKKA'nın kanat sınırlamalarının Rusya lehine gözden geçirilmesini istedi. Rusya'nın Gürcüstan'daki üslerinin uluslararası anlaşmaya dayalı hukuki zemini, Gürcü muhalefetinin tepkisinden dolayı henüz oluşturulmuş değil.

(*Yeni Yüzyıl*, 24 Şubat)

Cep Telefonunda Ekonomik İncelik

Eni Sadece 2 cm.

Yurt Çapında Yaygın Teknik Servis Desteği ile Çalınmaya ve Hasara Karşı 1 Yıl Sigortalı Netaş Her Cep İçin İdeal GSM Cep Telefonu

Netaş

Yetkili Satıcısı

LİDER ELEKTRİK

Sakarya Cad. No: 98/2
Adapazarı
Tel: 277 84 27 - 272 88 66
274 66 48
Fax: 271 46 48

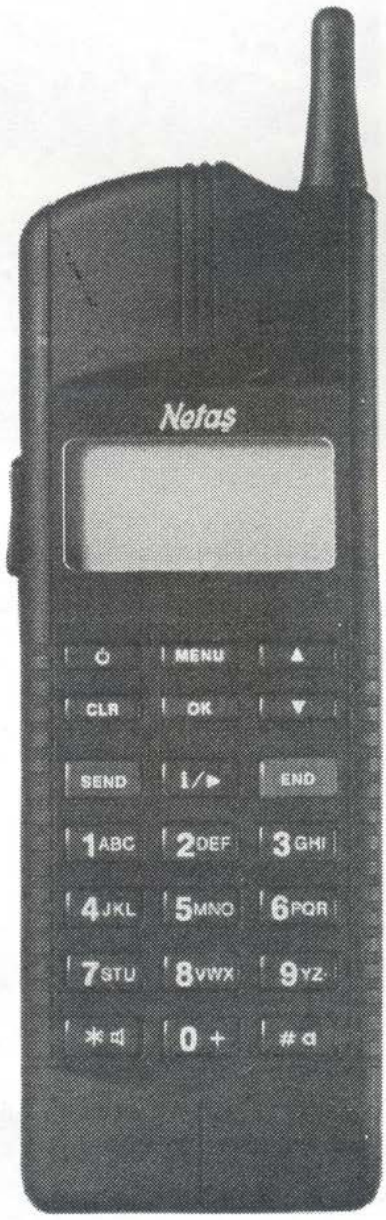

DOĞAYI YAŞAMAK VE YAŞATMAK

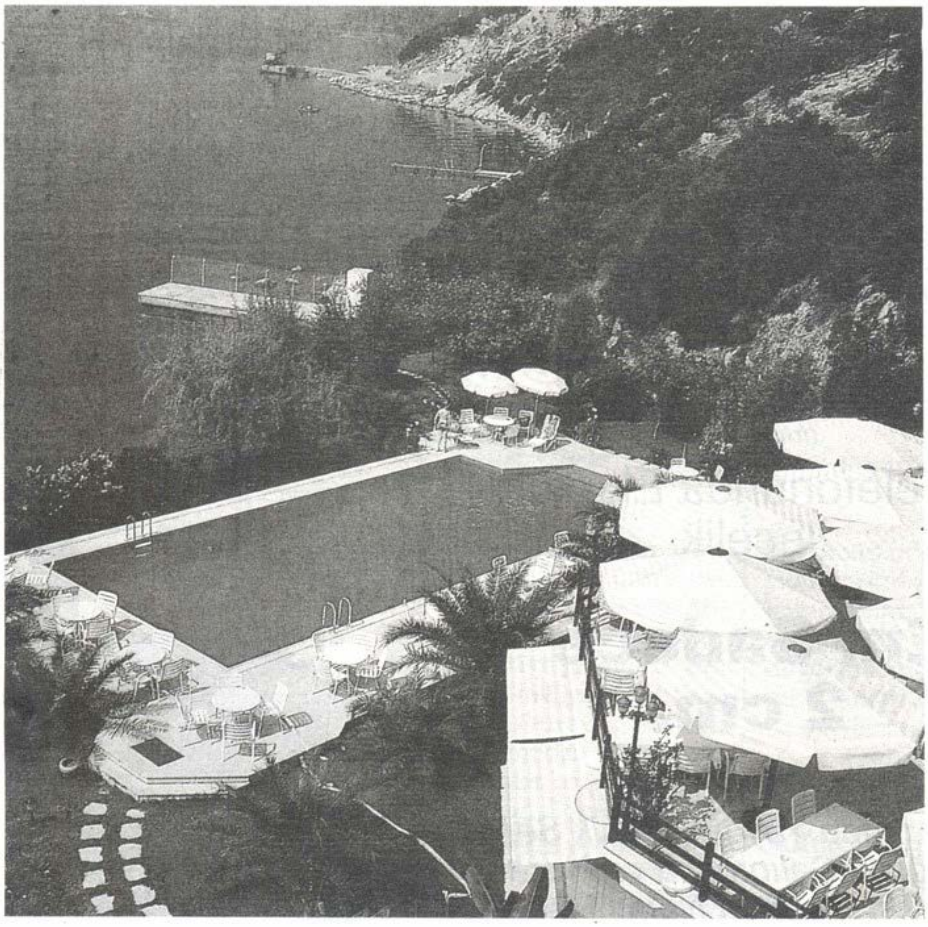

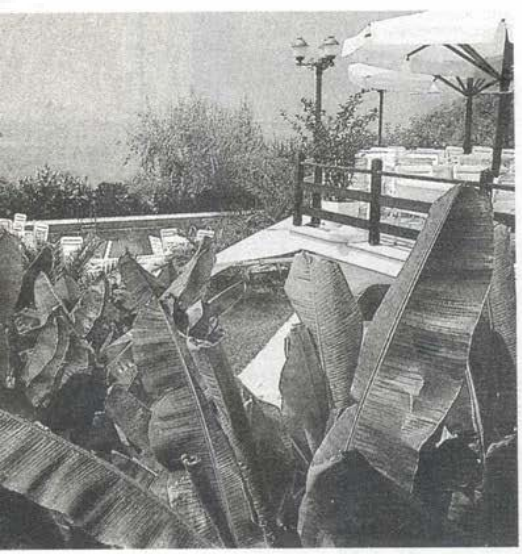

İSTANBUL'DA GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZÜN DOĞAYLA KUCAKLAŞTIĞI MÜKEMMEL BİR DİNLENCE BELDESİ DÖRT MEVSİM HİZMETİNİZDE...

CLUB ATABAY
Eskihisar Darıca İstanbul TURKEY
Tel: (19) 412 611 - 555 854 - 555616
İrtibat/Correspondence/Korrespondenz

CLUB ATABAY
Acıbadem: 81010 Kadıköy İstanbul TURKEY
Tel: (0216) 339 48 50 (4 Hat/Lines/Linien)
Telex: 29469 drug tr Fax: (0216) 339 61 41

Club
ATABAY

BİR DÜNYA MARKASIYLA KAZANÇLI VE GÜÇLÜ BİR GELECEĞE ADIM ATIN...

GERÇEK ÇİFTÇEKER TURBO

- 1994 yılı için çok özel fiyat ve ödeme koşulları
- -40°C' dan +50°C' a her iklimde çok amaçlı kullanım
- Mikserli, damperli, çekicili modeller
- Bağımsız çalışma kabiliyetli tandem
- Ucuz yedek parça
- Sürekli ve çabuk servi
- Stoktan hemen teslim

KAMAZ

TATARİSTAN - RUSYA FED.

enka ENKA PAZARLAMA İHRACAT İTHALAT A.Ş.

İSTANBUL (212) 272 98 90 (3 HAT) (212) 273 07 00 (10 HAT)
ANKARA (312) 418 36 33 (312) 418 36 39
ADANA (322) 428 96 00 (322) 428 30 35
İZMİR (232) 374 27 77 (232) 342 93 86

güne başlarken bir sevgi busesi

ZAZA®

TRAŞ BIÇAKLARI

TWIN Çift Bıçaklı
(50'lik Kartela)

TWIN Çift Bıçaklı
(5'li Poşette)

TWIN Çift Bıçaklı
(5'li Dispenser)

PIVOTING
Oynar Başlıklı
Traş Makinesi

PIVOTING PLUS
Makine Kartuşları

MONO Tek Bıçaklı
(5'li Poşette)

MONO Tek Bıçaklı
(50'lik Kartela)

ZAZA®

TRAŞ BIÇAKLARI

Traş bıçağında aradığınız her şey.
Kalite ve ucuzluk

KARTAL ÇELİK EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Tahtakale Cad. 38 ZAZA Han Eminönü - İSTANBUL

Tel: (0-212) 522 19 62 - 231 21 25 **Fax:** (0-212) 247 02 94